

บริบทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวมอญ หมู่บ้านมอญ¹

มอญ หรือ ตะเลง(Talaing) เป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอารยธรรมและภาษาที่เป็นตนเองมาแต่โบราณ รวมทั้งมีอาณาจักรของตนเองตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิระวดี เขตพม่าตอนล่าง (Lower Burma) ในช่วงระยะเวลา 700 ปี อาณาจักรมอญถูกพม่ารุกรานปราบปราม และมีการแก่งแย่งอำนาจภายใน เป็นเหตุต้องล่มสลายลง ชนชาวมอญในปัจจุบันจึงมีสถานภาพเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แม้ว่าอาณาจักรมอญจะไม่มีประเทศเป็นของตนเอง และแทบไม่มีบทบาทในเวทีการเมือง แต่วัฒนธรรมอันรุ่งเรืองของมอญ ทั้งทางด้านภาษา ศาสนา กฎหมาย ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่เคยมีอิทธิพลอยู่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างคงปรากฏร่องรอยให้เห็นอยู่จนถึงทุกวันนี้ (ปัจจุบันชาวมอญส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในบริเวณประเทศพม่าหรือเมียนมาร์ตอนล่าง อีกส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในบริเวณภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศไทย เนื่องจากปัญหาความไม่สงบภายในของประเทศพม่า)

2.1 ประวัติความเป็นมาของชาวมอญ

พงศาวดารชนชาวมอญ ฉบับพระมหาช่วง อู่เจริญแปลจากต้นฉบับภาษามอญกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวมอญว่า “...ถิ่นเดิมของชนชาวมอญอยู่ในประเทศอินเดียตอนใต้ ต่อมาชาวมอญอพยพจากอินเดียได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเมืองสะเทิม(Thaton) ซึ่งตั้งอยู่ปากอ่าวเมาะตะมะก่อนพุทธศักราช 241 ปี...” (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง ประภาศรี คำสะอาด 2545:21)

งานของสมิทซ์ (1972:307) และฟอสเตอร์(1972:8) กล่าวว่ามอญเป็นชนชาติเดิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นประเทศไทย และประเทศพม่า ปรากฏหลักฐานบันทึกของมอญชัดเจนในศตวรรษที่11 ซึ่งเป็นปีที่พระเจ้าอโนรุท (Anawrahta, พ.ศ. 1587-1) โจมตีมอญและรวบรวมกวาดต้อนนักปราชญ์ราชบัณฑิต และช่างต่างๆจากสะเทิม (Thaton) ไปยังพุกาม (Pagan) ทั้งยังได้รับเอาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมความเจริญต่างๆของมอญไปอีกด้วย

พ.ศ. 1830 พระเจ้าฟ้ารั่วสถาปนาราชวงศ์ขึ้น มอญในยุคนี้นับได้ว่ามีความเจริญรุ่งเรืองมากทั้งทางด้านวัฒนธรรมและการค้าขาย ความเจริญของมอญในยุคนี้สิ้นสุดลงใน พ.ศ.2082

¹ ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้ในความหมายถึง ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

เนื่องจากถูกพระเจ้าตะเบงชเวตี้ (Tabinshwehti, พ.ศ.2074-2093) แห่งราชวงศ์ตองอูรวมมอญเข้าเป็นชาติเดียวกับพม่า

ต่อมาใน พ.ศ.2283 สมิงทอพุทธเกษ (Smin Htaw Buddhaketi, พ.ศ.2283-2290) เป็นหัวหน้าปกครองมอญเป็นอิสระจากพม่า แต่การรวมตัวกันได้ของมอญในช่วงนี้เป็นเพียงระยะเวลาไม่นานนักก็ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าอีก ใน พ.ศ. 2300 ตรงกับสมัยพระเจ้าอลองพญา (Alaungpaya, พ.ศ.2295-2303) มอญจึงถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพม่าตั้งแต่นั้นมา

2.1.1 สาเหตุการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

มูลเหตุที่คนมอญเข้าสู่ประเทศไทย ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการที่มอญได้รับการบีบคั้นข่มเหงทางการเมือง การปกครอง ทำให้มอญซึ่งรักความสงบต้องพากันอพยพหลบหนีเข้ามายังประเทศไทยทั้งยังมีสาเหตุอื่นๆอีก เช่น เมืองมอญนั้นอยู่ระหว่างพรมแดนไทย-พม่า และมอญมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพม่า

1) การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

หลักฐานเกี่ยวกับการที่มอญอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ปรากฏชัดเจนครั้งแรกใน พ.ศ. 2127 คือหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครงและคงมีการอพยพติดต่อกันมาเรื่อยๆอีกหลายครั้งการอพยพครั้งสำคัญมีดังต่อไปนี้

สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏหลักฐานชาวมอญอพยพในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.2112-2133) การอพยพครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรได้ประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง ใน พ.ศ.2127 สมเด็จพระมหาธรรมราชาได้โปรดเกล้าฯให้ชาวมอญตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณบ้านใหม่ มะขามหย่อง บางลี่ บางขาม ปากน้ำประสม บ้านบางเพลิง บ้านไร่ป่าฝ้าย ตำบลบ้านขมิ้น ตำบลหัวแหลม ใกล้กับวัดนก วัดค้างคาว

สมัยสมเด็จพระนเรศวร (พ.ศ.2133-2148) มีการอพยพเกิดขึ้นถึง 2 ครั้งติดต่อกัน คือ ใน พ.ศ.2136 เมื่อชาวมอญไม่สามารถทนต่อความเดือดร้อนที่ได้รับจากพม่า ก็ได้พากันหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ.2138 เมื่อพระนเรศวรยกทัพขึ้นไปตีเมืองหงสาวดี เมื่อยกทัพกลับก็ได้กวาดต้อนครอบครัวมอญตามหัวเมืองมาด้วยเป็นจำนวนมาก มอญที่อพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรนี้ ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าให้ไปตั้งบ้านเรือนที่ใด สันนิษฐานว่าคงให้ไปอยู่ร่วมกับพวกที่เข้ามาในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (สุจริตลักษณะ ติผลดง และคณะ ,2542:23)

สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2173 -2198) ตามที่ระบุในพงศาวดารพม่า ปรากฏว่าตรงกับสมัยของพระเจ้าสุทโธธรรมราชาแห่งพม่า (Thalun, พ.ศ. 2172-2191) ซึ่งชาว

มอญกลุ่มหนึ่งได้ต่อสู้ไม่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า แต่ถูกปราบปรามลง และพม่ายกทัพตามมาปราบจนถึงเมืองเมาะลำเลิง แล้วจับชาวมอญประหารชีวิตไปจำนวนมาก ที่เหลือจึงพากันอพยพเข้ามาในประเทศไทย การอพยพเข้ามาในครั้งนี้ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าให้ชาวมอญไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด

สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) เนื่องจากความไม่พอใจของชาวมอญที่ต้องถูกเกณฑ์ให้ขึ้นไปช่วยรักษาเมืองอังวะของพม่าในการสงครามกับกองทัพจีน ใน พ.ศ.2203 ชาวมอญจึงพากันหนีเข้ามาในประเทศไทย สมเด็จพระนารายณ์โปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญที่มาในครั้งนี้นำไปตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคก ปลายเขตกรุงศรีอยุธยาติดกับเมืองนนทบุรีบ้าง ที่ริมวัดคลองปู และแถวคลองคูจามในเขตพระนครบ้าง

สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) มีชาวมอญอพยพเข้ามาจำนวนมาก ใน พ.ศ.2296-2299 และ พ.ศ.2301 เนื่องจากความอ่อนแอของกษัตริย์ในตอนปลายราชวงศ์ตองอู และเมื่อสิ้นราชวงศ์ตองอู พม่าก็มีนโยบายปกครองมอญอย่างกดขี่และปราบปรามมอญ ทำให้มีการสู้รบระหว่างกันหลายครั้ง ชาวมอญที่พากันอพยพเข้ามาในประเทศไทยในช่วงนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ชายพระนคร

สมัยสมเด็จพระนั่งสุริยาอัมรินทร์ (พ.ศ.2301-2310) พระเจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2300 เมื่อเมืองหงสาวดีเสียแก่พม่าราว พ.ศ.2303 พวกมอญที่เมาะตะมะไม่ยอมอยู่ใต้ปกครองของพม่า จึงรวบรวมผู้คนได้ประมาณ 1,000 คน พากันอพยพเข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เขตแดนเมืองกาญจนบุรี

สมัยกรุงธนบุรี ในสมัยนี้พระเจ้ามังระ(Hsinbyushin,พ.ศ. 2306-2319) คิดการจะมาตีกรุงธนบุรี จึงให้เกณฑ์พวกมอญตามหัวเมืองมาเตรียมการตั้งยั้งฉางและทำทาง พวกมอญไม่พอใจจึงพากันหนี พม่าก็จับกุมตัวคนในครอบครัวไปเป็นตัวประกันและจับเอาครอบครัวมอญที่ยอมถูกเกณฑ์มาทำงานเข้าด้วย พวกมอญที่ถูกเกณฑ์รู้เข้าก็พากันโกรธแค้นพร้อมใจกันฆ่าทหารพม่าและอพยพหนีเข้าไปในประเทศไทย มอญที่ถูกเกณฑ์ครั้งนี้มีพระยามอญเป็นหัวหน้า 4 คน คือ พระยาแจ้ง เจ้าเมืองอัครันผู้เป็นหัวหน้าใหญ่ พระยาอู่ ตละเสียง และตละเกลือบ

ครัวมอญที่อพยพเข้ามาครั้งนี้ได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนที่ปากเกร็ด แขวงนนทบุรี และที่สามโคก แขวงเมืองปทุมธานี และได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาบำเรอศักดิ์ศรีกรุงเก่า ซึ่งเป็นเชื้อสายมอญให้เป็นที่พระยารามัญวงศ์ มียศเสมอจตุสดมภ์หรือเรียกว่า “จักรีมอญ” เป็นหัวหน้าดูแลกองมอญ และได้ตั้งให้พระยามอญและหัวหน้ามียศศักดิ์เป็นข้าราชการทุกคน (สุจริตลักษณ์ ติฬุดง และคณะ, 2542:24)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ชาวมอญอพยพเข้ามาครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2358 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การที่ชาวมอญอพยพเข้ามาในครั้งนี้เนื่องมาจากการกดขี่ข่มเหงของพม่าในสมัยพระเจ้าปดุง(Bodawapaya,พ.ศ.2325-2362)

ครัวมอญที่อพยพเข้ามาในครั้งนี ได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนที่ในแขวงเมือง ปทุมธานี เมืองนนทบุรี และเมืองนครเขื่อนขันธ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งสมิงสอดเบา ผู้เป็นหัวหน้าชาวมอญกลุ่มนี้เป็นพระยารัตนจักร ส่วนบรรดาหัวหน้ารามัญอื่นๆ ที่มียศอยู่เดิมก็โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยาทั้งสิ้น

ใน พ.ศ.2367 ช่วงตอนต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) คุมกองทัพรามัญไปรับครอบครัวมอญมาจากเมืองมอญ เนื่องจากพวกมอญในกรุงเทพฯ ได้เรียนเสนอเสนาบดีขึ้นมาว่าพมามีศึกกับอังกฤษจะทำให้ญาติพี่น้องในเมืองมอญต้องลำบาก ครัวมอญที่โปรดเกล้าฯ ให้ไปรับมาครั้งนี้ให้ไปอยู่นครเขื่อนขันธ์บ้าง ที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นอกกำแพงพระนครตรงหน้าวัดชนะสงครามบ้าง (สุจริตลักษณะ ดี ผดุง และคณะ, 2542:25)

ภายหลังจากนั้น มีชาวมอญอพยพเข้ามาจำนวนมากนับแต่ปี พ.ศ.2495 เป็นต้นมา เนื่องจากปัญหาสถานการณ์ทางการเมือง และเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2) การอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทยภายหลังปี พ.ศ. 2495

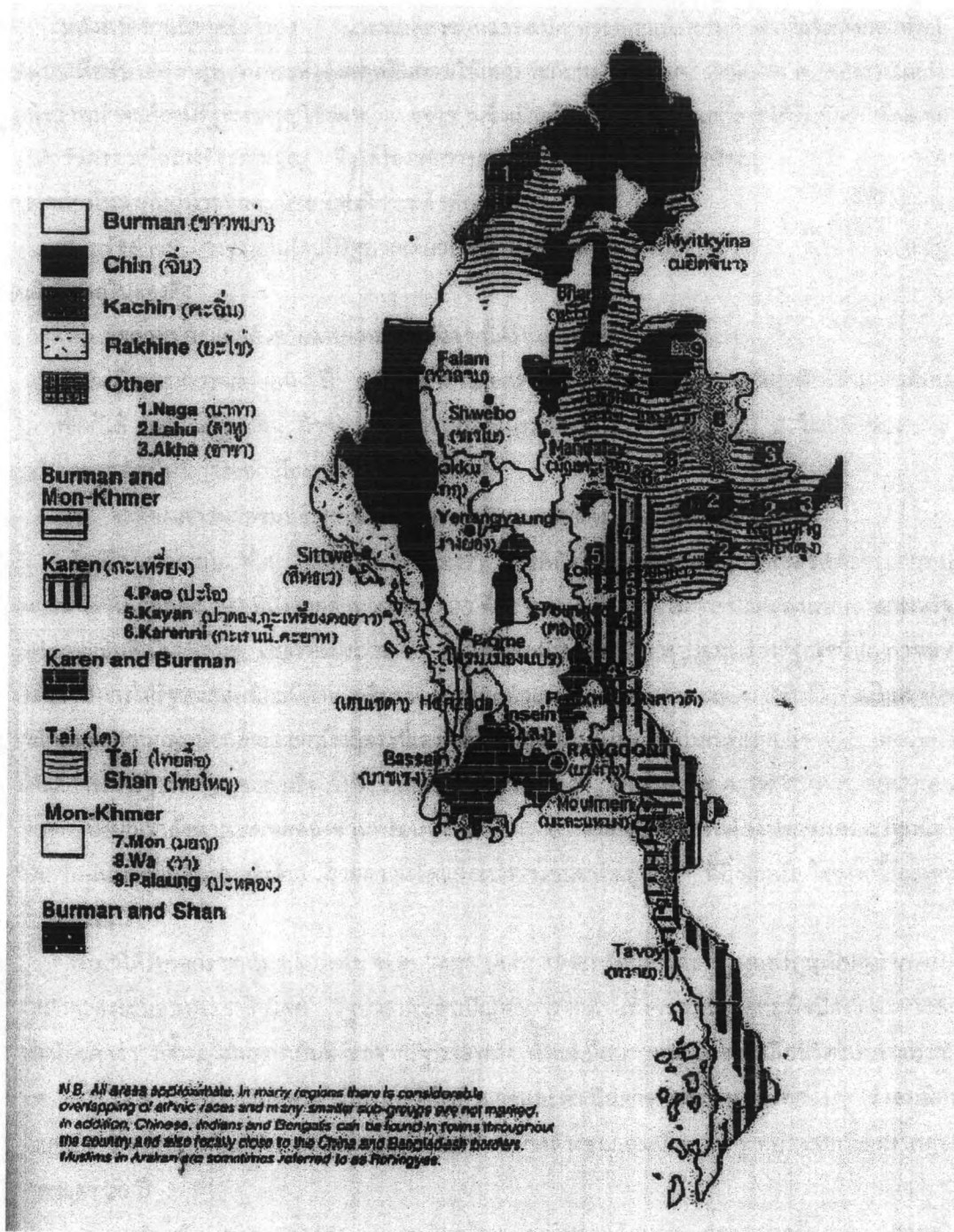
มอญเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศพม่า การอพยพโยกย้ายของชาวมอญมาประเทศไทยจึงเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลพม่า ที่ต้องการปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ

พม่าเป็นประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากมายหลายกลุ่ม ที่สำคัญได้แก่ กลุ่มมอญ กะเหรี่ยง คะยาห์ ฉิ่น คะฉิ่น อาระกันหรือยะไข่ และชนเผ่าต่าง ๆ อีกมากมาย ชาวพม่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบภาคกลาง และบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดี ในขณะที่ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเขาบริเวณชายแดน กล่าวคือ มอญ กะเหรี่ยง คะยาห์ และไทยใหญ่อาศัยอยู่ชายแดนด้านตะวันออกติดต่อกับประเทศไทย คะฉิ่นอาศัยอยู่ทางด้านเหนือติดต่อกับจีนและอินเดีย ฉิ่นและอาระกันอยู่ทางด้านที่ติดต่อกับประเทศอินเดียและบังคลาเทศ (ดินแดนที่ติดต่อกับประเทศไทยได้แก่รัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐคะยาห์ และรัฐฉาน)

การที่ประเทศพม่ามีประชากรส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มจึงมีความรู้สึกว่าเป็นถิ่นฐานที่อยู่ของพวกเขาเป็นดินแดนที่อิสระ ทั้งชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติต่างๆ ได้อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนที่เรียกว่าประเทศพมานี้ก่อนชนชาติพม่า เริ่มจากชนชาติมอญซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ตั้งแต่ประมาณ 200-300 ปีก่อนคริสตกาล กะเหรี่ยงเป็นอีกชนชาติหนึ่งที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศพม่าตั้งแต่ในราวศตวรรษที่ 7 พยูซึ่งอพยพเข้ามาเมื่อประมาณศตวรรษที่ 8 แต่ก็ถูกโจมตีแตกพ่ายไปโดยกองทัพของอาณาจักรน่านเจ้า และชนชาติพยูก็สูญหายไปจากประวัติศาสตร์ของพม่า จนกระทั่งประมาณศตวรรษที่ 9 ชนชาติพม่าได้อพยพเข้ามาตั้งหลัก

แหล่งบริเวณที่เรียกว่าพม่าตอนบน (Upper Burma) พูดภาษาพม่า ซึ่งจัดอยู่ในภาษาธิเบต-พม่า ส่วนชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่พูดภาษาต่างๆ กัน แต่ยังคงอยู่ในตระกูลภาษาธิเบต-พม่า เช่น จีน คะฉิ่น ยะไข่ ต่างอพยพเข้ามาในดินแดนพม่าหลังจากชนชาติพม่า (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2533:9)

การที่พม่าประกอบด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติทำให้มีการเรียกร้องอิสระ ต้องการปกครองตนเองจนมีการขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มต่างๆ กับรัฐบาลพม่าเรื่อยมา เมื่ออังกฤษปกครองพม่าทั้งประเทศในพ.ศ. 2428 สมัยพระเจ้าสีป่อ จนกระทั่งถึง พ.ศ.2491 หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงใน พ.ศ. 2488 อังกฤษใช้หลักการแบ่งแยกและปกครอง (Divided and Rule) เมื่อได้ปกครองพม่า อังกฤษได้แบ่งการปกครองพม่าเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ พม่าแท้ (Proper Burma) มีอาณาเขตบริเวณตอนกลางของประเทศให้เป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย อยู่ภายใต้การปกครองของข้าหลวงใหญ่อังกฤษที่เดลี อีกส่วนหนึ่งคือ "พวกชาวเขา" และพวก "ชนกลุ่มน้อย" ที่อยู่บริเวณชายขอบโดยรอบประเทศพม่า (Frontier Area) อังกฤษจัดให้แบ่งออกเป็นรัฐตามเชื้อชาติ ได้แก่ รัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะฉิ่น รัฐฉิ่น รัฐอาระกันให้ขึ้นตรงกับกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษที่ลอนดอน การปกครองลักษณะนี้นอกจากจะไม่ช่วยให้คนพม่าและชนกลุ่มต่างๆ รู้สึกผูกพันเป็นพลเมืองของประเทศเดียวกันแล้ว ยังสร้างปัญหาการขัดแย้งทางเชื้อชาติเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 6 การกระจายตัวของชนเชื้อชาติต่างๆ ในประเทศพม่า
 (การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า จากผู้ลี้ภัยผู้แรงงานข้ามชาติ, 2533:6)

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง นายพลอองซานและสมัครพรรคพวกได้รวมกำลังกันจัดตั้ง กองทัพกู้ชาติพม่าเพื่อขับไล่อังกฤษ จนกระทั่งอังกฤษยินยอมให้เอกราชกับพม่าใน พ.ศ.2490 โดยมีเงื่อนไขว่าพม่าจะต้องมีรัฐธรรมนูญใช้ก่อน อองซานซึ่งเป็นผู้ว่าการเรียกร้องเอกราชได้รับ ชัยชนะในการเลือกตั้งชั่วคราวเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ จึงได้ร้องขอการสนับสนุนจากผู้นำชนกลุ่ม น้อยและได้ลงนามในสนธิสัญญาปางโหลงกับผู้นำชนกลุ่มน้อย

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 พรรคสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ของนายพล อองซาน ได้รับเลือกตั้ง 190 ที่นั่งจากจำนวนเต็ม 220 ที่นั่ง สภามีมติให้พม่ามีการปกครองแบบ สาธารณรัฐมีประธานาธิบดีเป็นประมุข เรียกชื่อประเทศว่า "สหภาพพม่า" สภามีการประชุมร่าง รัฐธรรมนูญกำหนดมาตรการ ให้รัฐชนกลุ่มน้อยมีอำนาจอิสระ และแยกตัวเองได้ภายหลัง ระยะเวลา 10 ปี คงเป็นเพราะการให้สิทธิแก่ชนกลุ่มน้อยที่จะแยกเป็นอิสระนี้เองที่ทำให้เกิด ความไม่พอใจกับคนพม่าบางกลุ่ม ดังนั้นยังไม่ทันที่การร่างรัฐธรรมนูญจะสำเร็จ ก็ได้เกิดเหตุ ร้ายแรงในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 คนร้ายกลุ่มหนึ่ง บุกร้างสังหารนายพลอองซานพร้อม ทั้งคณะอีก 6 คน ถึงแก่ชีวิตในห้องประชุมคณะรัฐมนตรีนับแต่วันนั้นมาแผ่นดินพม่าที่เต็มไปด้วย ความขัดแย้งระหว่างชนชาติอยู่แล้ว ก็ยังมีปัญหามากขึ้นจนกระทั่งทุกวันนี้ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 2533)

พม่าได้รับเอกราชเต็มรูปแบบใน พ.ศ. 2491 โดยมีนายกรัฐมนตรีอูโนเป็นผู้นำภายใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลประสบปัญหาการต่อต้านทั้งจากพรรคคอมมิวนิสต์ และจากชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่สิ้นหวังในการเป็นอิสระจากรัฐบาลพม่าตั้งแต่เมื่อนายพลอองซาน เสียชีวิตไป จนกระทั่ง พ.ศ. 2505 นายพลเนวินได้ปฏิวัติยึดอำนาจและดำเนินการปกครอง ประเทศแบบ "สังคมนิยมแบบพม่า" ปิดประเทศโดดเดี่ยวตนเอง และดำเนินการกวาดล้างชน กลุ่มน้อยต่างๆ อย่างต่อเนื่องมาตลอด ขณะที่ชนกลุ่มน้อยก็พยายามแยกตัวเป็นอิสระรวมทั้ง กลุ่มชาวมอญ

พรพิมล ตรีโชติ (2542:115-134) กล่าวถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมอญว่า "ในช่วงอาณานิคมจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาททางการเมืองของชาวมอญไม่โดดเด่น เท่าบทบาทของชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยอื่น เช่น กะเหรี่ยงหรือคะฉิ่น" เมื่อมีการแทรกแซงจาก ญี่ปุ่น ชาวมอญจึงเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกอบกู้อิสรภาพจากอังกฤษ และเมื่อ พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษใน พ.ศ. 2491 การพยายามแยกตัวเป็นอิสระของชนกลุ่มน้อย ต่างๆ รวมทั้งชาวมอญ ในพม่าก็มีมากขึ้นเป็นลำดับ อีกทั้งในส่วนของชาวมอญ การเคลื่อนไหว เริ่มตันจากกลุ่มนักการเมืองชาวมอญที่ร่วมกันตั้งองค์กรสมาคมของชาวมอญ (United Mon Association-UMA) แต่ยังคงสังกัดอยู่กับพรรคการเมืองใหญ่ของพม่าชื่อ "สันนิบาตเสรีชน ต่อต้านฟาสซิสต์" (Anti - Fascist Peoples Freedom League-AFPFL) และได้พยายาม เรียกร้องสิทธิทางการเมืองในสภา และประท้วงการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2490 ทั้งนี้เพราะชาวมอญ ไม่มีผู้แทนในสภาเหมือนชนกลุ่มอื่นๆ แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากพรรคการเมืองพม่า ชาว

มอญซึ่งแต่เดิมได้ใช้วิถีทางการเมืองเพื่อสิทธิของตน จึงหันกลับไปให้ความร่วมมือกับกลุ่มสหภาพแห่งชาติกระเหรี่ยงเพื่อดำเนินการจัดตั้งรัฐมอญและรัฐกระเหรี่ยง จากการดำเนินการร่วมมือกันเรียกร้องสิทธิดังกล่าว รัฐบาลพม่าจึงประกาศให้ทั้งสองกลุ่มเป็นองค์กรที่ผิดกฎหมายและนับเป็นจุดเริ่มของสงครามการปราบปรามชนกลุ่มน้อย

ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการแยกตัวเพื่อปกครองตนเองของชาวมอญ เริ่มขึ้นที่ เมืองเมาะละແမံງ กล่าวคือ ชาวมอญได้รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมชาวมอญเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2490 และได้ตั้งพรรคการเมืองมีชื่อว่า พรรคสันนิบาตเพื่อเอกราชมอญ (Mon Freedom League MFL) ขึ้น บุคคลสำคัญของชาวมอญคนหนึ่งในขณะนั้นคือ อองโตน (Aung Tone) ได้รวบรวมราษฎรทั้งชาวนาและชาวสวนยาง จัดหาอาวุธแล้วก่อตั้งขบวนการกู้ชาติ มีชื่อว่า MNDO (Mon National Defense Organization) ผู้นำชาวมอญอีกคนหนึ่งคือนายสเว จิน (Nai Swe Kyin) ซึ่งได้ก่อตั้งสมาคมชาวมอญ ก็ได้ตั้งพรรคสหแนวร่วมมอญ (Mon United Front-MUF) ใน พ.ศ. 2490 (ค.ศ.1947) ที่เมืองเมาะละແမံງ และได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ "ตะนาวศรี" (The Tenasserim) เมื่อพม่าประกาศให้กลุ่มที่เคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นกลุ่มนอกกฎหมาย รัฐบาลพม่าได้ส่งกองกำลังเข้าปราบปรามการเคลื่อนไหวดังกล่าว เผาบ้านเรือนราษฎรวัดวาอาราม รวมทั้งเข้าทำลายพืชผลได้รับความเสียหายเช่น ที่ตำบลเกริกปอญ อำเภอพะงะ ที่บ้านเมาะกะเนียง อำเภอมุเต็ง นอกจากนี้ยังลอบสังหารผู้นำมอญ เช่น นายชานฐู เลขานุการพรรคเอ็ม เอฟ แอล (MFL) ถูกลอบสังหารที่เมืองเมาะละແမံງ เมื่อเดือนธันวาคม ปี ค.ศ.1948 ราวต้นปี พ.ศ.2492 (ค.ศ.1949) นายสเว จิน (Nai Swe Kyin) ถูกทางการพม่าจับกุม พร้อมกับผู้นำชาวกระเหรี่ยง 4 คน ถูกกักบริเวณให้อยู่แต่ในเมืองย่างกุ้ง 1 ปี และได้หลบหนีเข้าป่าเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2495 (ค.ศ.1952) แล้วรวบรวมชาวมอญซึ่งอพยพหลบภัยมาอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธขึ้น ปฏิบัติการรบแบบกองโจร มีฐานที่มั่นใกล้กับด่านพระเจดีย์สามองค์ เขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้มีราษฎรมอญที่หลบหนีสงครามกลางเมือง หลบหนีการปราบปรามและหลบหนีการเกณฑ์แรงงานอพยพเข้ามาสมทบเพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ

นายสเว จิน จัดตั้งพรรคมอญใหม่ (The New Mon State Party-NMSP) ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2501 (ค.ศ.1958) เพื่อเป็นองค์กรหลักในการต่อสู้เรียกร้องเอกราช ทั้งด้านการเมือง การทหาร และยังทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่ราษฎรที่หลบภัยมาตั้งถิ่นฐานตามบริเวณชายแดนไทย-พม่า ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 30,000 คน

ภาพที่ 8 นายสเว จิน (Nai Swe Kyin) ผู้นำพรรคแนวร่วมมอญ (MUF)
(วันดี , สารคดี ปีที่ 19 ฉบับที่ 219 พฤษภาคม 2546:34)

กลุ่มพรรคมอญใหม่ (NMSP) เคลื่อนไหวดูแลอยู่ในบริเวณรัฐมอญ ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของพม่า และประชากรส่วนใหญ่ก็มีเชื้อสายมอญ บริเวณนี้ตรงกับเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี ลงไปจนถึงประจวบคีรีขันธ์ของไทย จุดที่เป็นศูนย์กลางของชาวมอญคือบริเวณเขตด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งของค่ายกองทหารมอญ จนกระทั่งถูกรัฐบาลทหารพม่าตีแตกใน พ.ศ.2533 (ค.ศ.1990)

ผลการจับกุมและปราบปรามชาวมอญ ทำให้ราษฎรมอญเกิดความหวาดกลัวภัย จึงเป็นสาเหตุสำคัญผลักดันให้เกิดการอพยพจากถิ่นฐานเดิม สู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า ตามช่องทางต่างๆ เช่น ด่านพระเจดีย์สามองค์ ช่องปะโรโหนก ช่องมรข่า เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี

2.1.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในประเทศไทย

เมื่อชาวมอญอพยพเข้าสู่ประเทศไทยนับแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยจะโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนและที่ทำกินพระราชทานข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้มีหัวหน้าผู้ดูแลว่ากล่าวเป็นคนเชื้อชาติมอญด้วยกัน

บริเวณที่จัดให้เป็นที่อยู่ของมอญส่วนใหญ่จะอยู่ริมน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ และตามลำน้ำแม่กลอง เช่น มอญที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น ส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ตามแม่น้ำแม่กลอง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม ในจังหวัดราชบุรี และอีกส่วนหนึ่งเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบชานพระนคร และบริเวณที่ติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีได้โปรดเกล้าฯ ให้มอญที่เข้ามาในครั้งนั้นไปอยู่ที่ปากเกร็ด แขวงเมืองนนทบุรี และที่สามโคก แขวงเมืองปทุมธานี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีการสร้างป้อมขึ้นที่ปากลัด แล้วกำหนดให้เป็นเมืองใหม่ชื่อว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์” โดยรวมเอาเนื้อที่บางส่วนของแขวงเมืองสมุทรปราการและแขวงเมืองกรุงเทพมหานครเข้าด้วยกัน และได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายครัวมอญจากเมืองปทุมธานี ซึ่งเป็นพวกพระยาเจ่งส่วนหนึ่งไปไว้ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดเกล้าฯ ตั้งสมิงทอมา บุตรพระยามหาโยธาขึ้นเป็นพระยาราม ให้เป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รัชมัญราชชาติ เสนาบดีศรีสิทธิสงครามผู้รักษาเมือง (สุจริตลักษณะ ติผลุดง และคนอื่นๆ 2545:27)

ส่วนมอญที่เข้ามาภายหลังโปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์บ้าง ปทุมธานีบ้าง นนทบุรีบ้าง ดังพบบริเวณที่มีชาวมอญอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ปากเกร็ด นนทบุรี สามโคก ปทุมธานี และปากลัดหรือนครเขื่อนขันธ์ ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันในนามอำเภอพระประแดง ขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ

จากปากลัด (พระประแดง) ชาวมอญได้อพยพโยกย้ายไปตามลำน้ำถึงแม่น้ำแม่กลอง แถบ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม ในจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ปรากฏว่ายังมีมอญที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ และยังพบชาวมอญที่อยู่กันหนาแน่นอีกหลายจังหวัด เช่น ลำน้ำมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งชาวมอญที่มาอยู่ที่นี่เริ่มต้นด้วยการเป็นคนขุดคลอง หรือที่จังหวัดลพบุรี และอุทัยธานี เป็นเส้นทางผ่านของการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยจากประเทศพม่า นอกจากนี้ยังพบกระจัดกระจายในจังหวัดต่างๆ เช่น เพชรบุรี นครปฐม ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี อยุธยา นครราชสีมา นครสวรรค์ และปราจีนบุรี

นอกจากนั้นพื้นที่บริเวณกรุงเทพมหานครยังมีชาวมอญอาศัยอยู่ บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา นับตั้งแต่ปากคลองลำพุมานจนถึงปากคลองตลาด และบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่เขตวัดละมุดเรื่อยลงมาจนถึงคลองมอญ เข้าไปจนถึงบริเวณวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) วัดราชคฤห์และวัดอินทาราม

ส่วนกลุ่มชาวมอญที่อพยพออกมารุ่นหลัง มีสาเหตุมาจากสถานการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะนโยบายของพม่าที่มีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง ในช่วงฤดูแล้ง ทำให้ชน

กลุ่มน้อยตามชายแดนหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย เมื่อถึงฤดูฝนไม่มีการปรามปราบราษฎร เหล่านี้ก็จะเดินทางกลับเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่บ้านเดิมของตน แต่ใน พ.ศ.2527 ตั้งแต่พม่ามีการวางกำลังประจำไว้ในพื้นที่หลังจากยึดได้ โดยที่ไม่ถอนกำลังกลับไปในช่วงฤดูฝนอย่างเคยปฏิบัติ ทำให้ชนกลุ่มน้อยที่หลบหนีมาพักพิงในเขตไทยเดินทางกลับหมู่บ้านเดิมของตนไม่ได้ ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ที่หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยนอกจากชาวมอญแล้วยังมี ชาวกะเหรี่ยง และชาวคะยาห์ โดยเข้ามาอยู่ในบริเวณอำเภอพบพระ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก อำเภอสบเมย อำเภอแม่สะเรียง อำเภอขุนยวม อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งชาวมอญ หมู่บ้านมอญ เป็นชาวมอญที่อพยพมารุ่นนี้ (ขจัดภัย

บุรุษพันธ์, 2520:87)

ชาวมอญที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่เรียกกันว่า "มอญเก่า" หรือผู้ที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่เรียกกันว่า "มอญใหม่" หรือกลุ่มชาวมอญที่อพยพเข้ามาภายหลังพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ ยังคงรักษาภาษาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่แบบมอญเอาไว้ แม้ว่าบางส่วนอาจจะกลมกลืนไปกับคนไทย

2.2 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรีที่ตรวจค้นได้ในปัจจุบัน ปรากฏว่าเป็นดินแดนที่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์อาศัยอยู่ เป็นมนุษย์สมัยหินเก่า ที่ได้ย้ายมาจากประเทศจีนตอนใต้เข้ามาทางอินเดีย พม่า ไทย และผ่านไประหว่างแหลมมลายู ส่วนในดินแดนประเทศไทยมีร่องรอยอยู่ตามถ้ำ หุบเขา และลำน้ำแควใหญ่แควน้อย ดังการขุดพบวัตถุโบราณที่เป็นเครื่องใช้ทำด้วยหินหลายอย่าง เช่น ขวานหิน หม้อดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอายุ 5,000 ปี ล่วงมาแล้ว ภายหลังจากนั้นยังคงมีหลักฐานการสร้างบ้านเมืองในแถบนี้เรื่อยมา

ตั้งแต่สมัยอยุธยาลงมา กาญจนบุรีเป็นเมืองหน้าด่านคอยรับศึกพม่าทางด้านเจดีย์สามองค์และด่านบ้องตี้ ยังมีอนุสรณ์ของสงครามเหลืออยู่ เช่น ป้อมค่ายคู สนามเพลาะ ทั้งของไทยและของพม่า

ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงย้ายเมืองจากตำบลลาดหญ้ามาตั้งที่ตำบลปากแพรก ต่อมาใน พ.ศ. 2374 สมัยรัชกาลที่ 3 โปรดให้สร้างกำแพงเมืองและป้อมก่ออิฐเป็นการถาวร ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

ใน พ.ศ. 2440 เมืองกาญจนบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ ต่อมาใน พ.ศ. 2444 จึงได้ตั้งอำเภอขึ้นอีก 3 อำเภอ คือ อำเภอสังขละบุรี อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์

ต่อมาใน พ.ศ. 2476 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ทำให้กาญจนบุรีประกอบด้วย 5 อำเภอเมือง ซึ่งแบ่งเป็น 3 กิ่งอำเภอ คือ ศรีสวัสดิ์ ไทรโยค และบ่อพลอย (ทั้งหมดนี้ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอ) อำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวน อำเภอท่ามะกา (เดิมเรียกว่าอำเภอพระแท่น) อำเภอทองผาภูมิ และกิ่งอำเภอสังขละบุรี (ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอ)

ปัจจุบันนี้ จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล 878 หมู่บ้าน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 92 แห่ง สุขาภิบาล 25 แห่ง และสภาตำบล 3 แห่ง

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	อบต.	เทศบาล	สุขาภิบาล	สภาตำบล
เมือง	11	98	11	1	3	
ท่าม่วง	13	107	13		4	
ท่ามะกา	16	150	16	1	5	
พนมทวน	8	89	7		2	1
เลาขวัญ	7	71	7		2	
บ่อพลอย	6	74	6		2	
ไทรโยค	7	53	7		2	
ทองผาภูมิ	7	42	6		1	1
ศรีสวัสดิ์	6	31	6		1	
สังขละบุรี	3	20	3		1	
ด่านมะขาม- เดี่ยว	4	38	3		1	1
หนองปรือ	3	39	3		1	
ห้วยกระเจา	4	66	4			
รวม	95	878	92	2	25	3

ที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดกาญจนบุรี

กาญจนบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลางด้านตะวันตก ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร การท่องเที่ยวมากมาย ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา มีทั้งป่าโปร่ง ป่าดงดิบ และป่าเบญจพรรณ มีแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบกันบริเวณตัวเมืองกาญจนบุรีอันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำแม่กลอง แหล่งที่ก่อให้เกิดอารยธรรม สถานสำคัญทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ วัฒนธรรม และสถานที่ที่น่าสนใจอีกมากมาย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 129 กิโลเมตรมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 19,486 ตารางกิโลเมตร ซึ่งใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ รองจาก นครราชสีมา และเชียงใหม่ กาญจนบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนทางด้านตะวันตกของประเทศไทย ที่มีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศพม่าถึง 5 อำเภอ คือ อำเภอสังขละบุรี อำเภอไทรโยค อำเภอเมือง และอำเภอด่านมะขามเดี่ยว เป็นระยะทางตามแนวเทือกเขาตะนาวศรีประมาณ 370 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับสหภาพเมียนมาร์ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอุทัยธานี
จังหวัดตาก

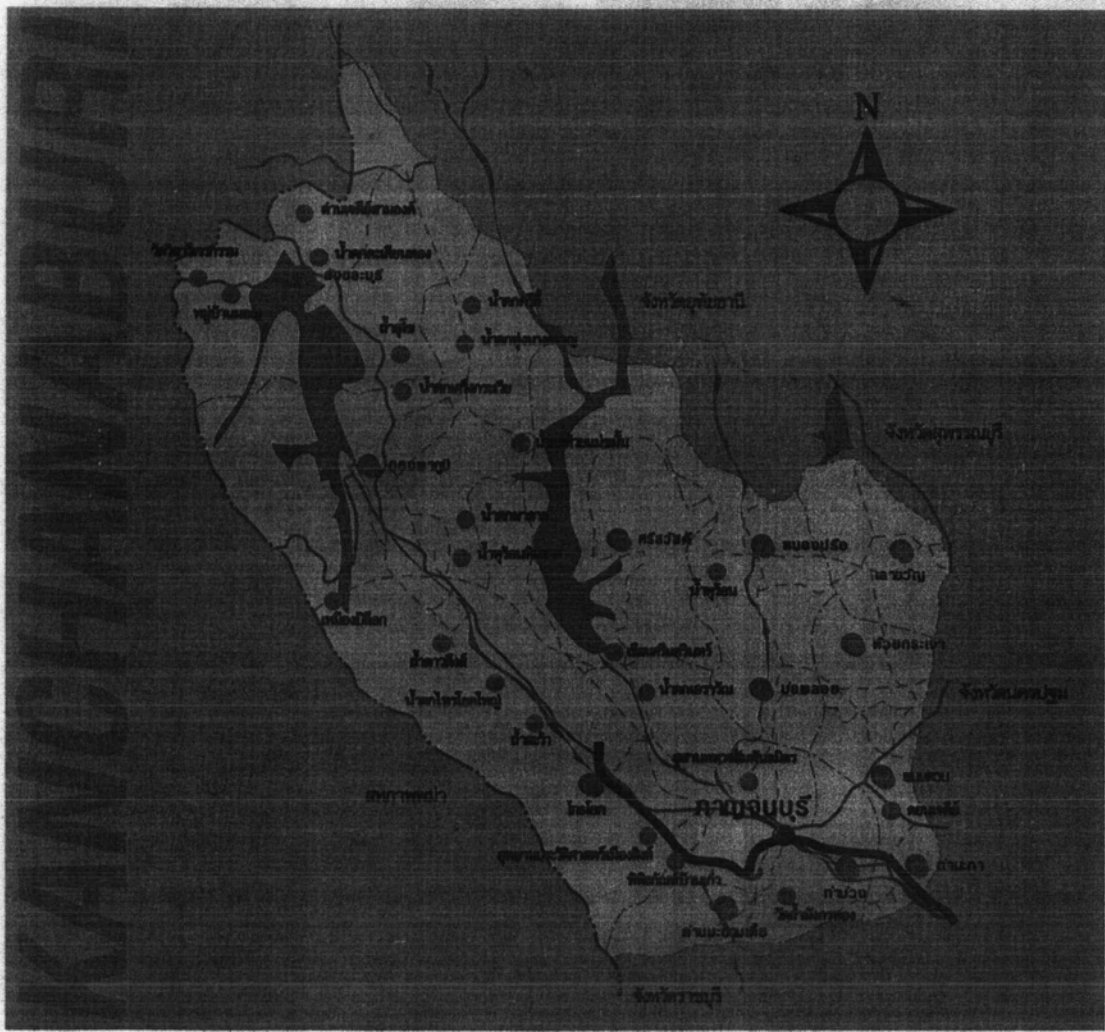
ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันตก ติดต่อกับสหภาพเมียนมาร์ด้านเมืองทวาย และเมือง

มะละแหม่ง

แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 1 ภาพแผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดกาญจนบุรี
(ที่มา : คู่มือเที่ยวเมืองกาญจน์ ฉบับปฐมฤกษ์)

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดกาญจนบุรีประกอบไปด้วยทิวเขา หุบเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยมีพื้นที่ทางด้านเหนือและด้านตะวันตกของจังหวัดเป็นที่อกเขาแล้วค่อยๆ ลาดลงมาทางด้านตะวันออกและด้านใต้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 เขตใหญ่ ดังนี้

1. **เขตภูเขาและที่สูง** พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัดจะมีลักษณะเป็นที่อกเขาต่อเนื่องมาจากทิวเขาถนนธงชัยทางภาคเหนือของประเทศ ทอดเป็นแนวยาวลงไปทางทิศใต้จนสุดปลายทิวเขาที่ช่องควายในตำบลท่ามะขาม อำเภอเมืองกาญจนบุรี ยอดเขาสูงสุดคือเขาใหญ่ อยู่ในเขตตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี อันเป็นจุดเชื่อมต่อกับทิวเขาตะนาวศรีที่ทอดยาวลงไปทางใต้กับพรมแดนระหว่างไทยกับพม่าช่องทางที่ผ่านไปพม่าได้สะดวก คือ ด่านพระเจดีย์สามองค์ในเขตอำเภอสังขละบุรี และช่องบ้องตี้ในเขตอำเภอไทรโยค
2. **เขตที่ราบลูกฟูก** พื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ อยู่บริเวณอำเภอปอพลอย และบางส่วนของอำเภอพนมทวน
3. **เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ** พื้นที่ทางด้านใต้ของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ในอำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง บางส่วนของอำเภอพนมทวน และอำเภอเมืองกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน และมีเทือกเขาเป็นแนวยาวกั้นเขตแดน จึงทำให้มีอุณหภูมิค่อนข้างสูง และมีอากาศร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน ส่วนในฤดูหนาวไม่หนาวจัดยกเว้นแต่บริเวณเทือกเขาซึ่งมีป่าทึบ อากาศจึงค่อนข้างหนาวเย็น

แม่น้ำ

แม่น้ำที่สำคัญในจังหวัดกาญจนบุรีได้แก่

1. **แม่น้ำแควใหญ่** มีความยาว 380 กิโลเมตร มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาถนนธงชัยตอนปลายเขตแดนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก กาญจนบุรี และอุทัยธานีต่อกัน ไหลลงมาจากทางใต้ผ่านพื้นที่อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ และไหลไปรวมกับแม่น้ำแควน้อย ที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี เป็นแม่น้ำแม่กลอง ลำน้ำที่สาขา

สำคัญของแม่น้ำแควใหญ่ได้แก่ ลำตะเพิน และห้วยขาแข้ง ต้นน้ำของแม่น้ำแควใหญ่ไหลผ่านพื้นที่ป่าดงหนือของจังหวัด

2. แม่น้ำแควน้อย มีความยาวประมาณ 315 กิโลเมตร มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ท่งใหญ่เนเรศวร มีลำน้ำ 3 สายคือ รันตี ซองกาเรีย และปิคลีไหลมารวมกัน และเรียกบริเวณที่แม่น้ำมาพบกันว่า "สามสบ" เป็นต้นแม่น้ำแควน้อยอยู่ในท้องที่อำเภอสังขละบุรีและไหลผ่านมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค มาบรรจบกับแม่น้ำแม่กลอง

3. แม่น้ำแม่กลอง มีต้นกำเนิดจากแม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อยที่มาจากต้นน้ำในเทือกเขาตะนาวศรี ไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผ่านอำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา และไหลลงสู่อ่าวไทยที่ "บ้านบางเรือพัก" อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

แม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายใหญ่ในภาคตะวันตก มีปริมาณน้ำไหลค่อนข้างมากตลอดปี แม้แต่ในฤดูแล้งก็มีปริมาณน้ำไหลมากพอควร ทำให้เป็นผลดีแก่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี ซึ่งสามารถใช้น้ำจากแม่น้ำในฤดูแล้งได้

4. แม่น้ำภาชี ต้นน้ำกำเนิดจากภูเขาในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีไหลไปทางทิศเหนือ ผ่านอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี รวมกับลำน้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาตะนาวศรีในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไปลงแม่น้ำแควน้อยที่อำเภอเมืองกาญจนบุรี

สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นมีมากมาย อาทิ สะพานข้ามแม่น้ำแคว สุสานทหารสัมพันธมิตรดอนรัก พิพิธภัณฑ์สงครามอักษะและเชลยศึก พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2 อุทยานประวัติศาสตร์สงคราม 9 ทပ် The River Kwai Jungle Rafts ฯลฯ

ประชากร

จากข้อมูลสถิติประชากรที่เก็บรวบรวม ณ วันที่ 31 มกราคม 2549 ของจังหวัดกาญจนบุรี (2549:6) มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,061,732 คน ที่เป็นชาวไทยส่วนมากอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอที่เป็นที่ราบ ส่วนทางตอนเหนือของจังหวัดเป็นเขตป่า เขา มีชนเผ่าต่าง ๆ เช่น มอญ พม่า แขก ขมุ ละว้า กะเหรี่ยง อาศัยอยู่

2.2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

นับตั้งแต่อดีตมา ประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยหลายกลุ่มเชื้อชาติ ดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับประชากรของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยของพระองค์ว่า มีทั้งกลุ่มคนไทย คนจีน ลาว มอญ กระเหรี่ยง และขมุ จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ ประชากรจังหวัดกาญจนบุรีก็ยังคงประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ กล่าวคือ กลุ่มคนไทย จีน กระเหรี่ยงซึ่งเป็นผู้ที่อยู่บนพื้นที่สูง มอญซึ่งมีทั้งที่อยู่มาแต่เดิมและอพยพเข้ามาใหม่ พม่า ขมุ ละว้า ลาวโซ่ง และลาวเวียง และส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามภายหลังจากยังมีประชากรอีกจำนวนหนึ่งที่อพยพจากพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งรัฐบาลไทยอนุญาตให้พักพิงในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวผู้พลัดถิ่นเหล่านี้ประกอบด้วยประชากรเชื้อชาติต่างๆ เช่น มอญและกระเหรี่ยง แต่ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้ ทั้งนี้เพราะยังไม่มีการสำรวจอย่างเป็นทางการ คงมีแต่ข้อมูลที่ได้กลับคืนมาจากการตอบแบบสอบถามของ โครงการวิจัยแผนที่ภาษาชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รวบรวมไว้เป็นเบื้องต้นที่พอจะกล่าวได้ว่า ชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรีมีประมาณ 8,000 คน และตั้งรกรากอยู่ใน 4 อำเภอคือ อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอบางแพ และอำเภอไทรโยค

เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีชายแดนด้านตะวันตกติดกับประเทศพม่า เป็นระยะทางยาวถึง 370 กิโลเมตร ตามแนวเหนือจดใต้ จึงทำให้มีชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มจากประเทศพม่าเข้ามาพักอาศัยพักพิงอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีสภาพต่างๆ ตามเกณฑ์การแบ่งของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1.) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หมายถึง บุคคลหลายเชื้อชาติ เช่น มอญ กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ ละว้า พม่า เนปาล คนเชื้อสายลาว คนเชื้อสายไทย ซึ่งมาจากประเทศพม่าที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2519 (กรมการปกครอง 2542:2)

เนื่องจากประเทศพม่ามีการปกครองด้วยระบบเผด็จการทหาร และมีการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยอยู่ตลอดเวลา ทำให้ราษฎรพม่าที่อาศัยอยู่ตามชายแดนที่เป็นรอยตะเข็บระหว่างประเทศพม่ากับประเทศไทยต้องหลบหนีเข้ามายังประเทศไทยในบริเวณ 9 จังหวัดคือ เชียงใหม่ เชียงราย ตาก แม่ฮ่องสอน ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง

จากการสำรวจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ใน พ.ศ. 2529 ระบุว่า มีผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งหมด 17,728 คน ในจำนวนนี้เป็นคนมอญมากที่สุด นอกจากนี้ก็เป็นคนพม่า คนเชื้อสายลาว เนปาล สำหรับผู้พลัดถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอสังขละบุรี บุคคลที่จัดเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเหล่านี้ ถือบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเป็นบัตรสีชมพู

นโยบายของทางการไทยต่อผู้พลัดถิ่นฯ ก็คือผ่อนปรนให้อยู่อาศัยชั่วคราวเพื่อรอการผลักดันออกนอกราชอาณาจักร

2.) ผู้ลี้ภัยหรือผู้หลบหนีภัยสงคราม หรือผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ การหลบหนีภัยสงครามของชาวกะเหรี่ยง มอญ และคะยาห์ ยังมีอยู่เป็นระยะๆ และส่วนหนึ่งได้เดินทางกลับไปบ้าง จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนในประเทศพม่าใน พ.ศ. 2531 จำนวนผู้หลบหนีภัยสงครามมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทางราชการได้ควบคุมไว้ที่พื้นที่พักพิงชั่วคราวหรือศูนย์ผู้ลี้ภัยต่างๆ ในหลายจังหวัดชายแดน มีบางแห่งที่ได้อนุญาตให้ไปทำงานแบบเข้าไป-เย็นกลับได้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน ซึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีมีศูนย์อพยพ 9 แห่ง ในอำเภอทองผาภูมิและอำเภอสังขละบุรี ตามที่สมโชค สวัสดิรักษ์ (2540:183) ได้รวบรวมไว้ คือ ที่ 1) ศูนย์อพยพห้วยปากคอก 2) บ้านตะนาวศรี 3) ตำบลปลีลอก 4) ตำบลอ่องตาปี 5) ศูนย์อพยพผวยหล้า ทั้งหมดอยู่ในอำเภอทองผาภูมิ และ 6) ศูนย์อพยพเขาปางสนุก 7) ที่ไร่ป่า 8) เขาเกาะโล 9) บ้านปะยอทั้งหมดอยู่ในอำเภอสังขละบุรี

3.) กลุ่มผู้ลี้ภัยหลบหนีเข้ามาขายแรงงาน หมายถึง ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า หลังวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2519 เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพใช้แรงงาน และส่วนมากมักจะพักอาศัยกับนายจ้าง เนื่องจากพรมแดนติดต่อระหว่างไทยกับพม่ายาวถึง 2,410 กิโลเมตร ประกอบกับมีปัญหาเรื่องความยากจนในพม่าที่ต่อเนื่องมาช้านานแล้ว ทำให้คนพม่าทั้งที่เป็นคนพม่าแท้และชนกลุ่มน้อยของพม่าพากันหลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนหลายแสนคน วิธีการหลบหนีเข้าเมืองมีทั้งการเดินเท้า ข้ามเรือ และซุกซ่อนมาทางรถยนต์ ส่วนหนึ่งมาโดยการนำเข้าของนายหน้าหาคนงานเถื่อนเข้ามาทางจังหวัดตาก เชียงราย กาญจนบุรี และระนอง

โดยที่จังหวัดกาญจนบุรีมีเส้นทางหลบหนีเข้ามาได้หลายจุดด้วยกัน เช่นที่อำเภอสังขละบุรี และอำเภอทองผาภูมิ การหลบหนีเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีของขบวนการชนแรงงานเถื่อนมักเข้ามาทางชายแดนด้านอำเภอสังขละบุรี ซึ่งมีช่องทางที่ใช้เป็นประจำอยู่ 3 ช่องทาง คือ ด้านเจดีย์สามองค์ เขาเกาะโลและชะลือคคะนี้ ขบวนการนำผู้หลบหนีเข้ามาขายแรงงานเถื่อนตามช่องทางดังกล่าวนี้ยากแก่การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากบริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีประชากรชาวมอญตั้งถิ่นฐานอยู่กว่า 80 เพอร์เซ็นต์ ซึ่งผู้ที่ลี้ภัยหลบหนีเข้ามาขายแรงงานนี้ส่วนหนึ่งจะได้รับการผ่อนผัน โดยที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้มีบัตรประจำตัวผู้หลบหนีเป็นบัตรสีม่วง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ลี้ภัยหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้พลัดถิ่นกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าหลังวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากนโยบายของพม่าที่มักปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรงหรือนักศึกษาพม่าที่หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลพม่าเป็นต้น

ดังนั้นถ้าหากกล่าวถึงจำนวนประชากรคนไทยของจังหวัดกาญจนบุรีแล้ว ก็จะหมายถึงชาวไทยตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนกลาง ซึ่งในจำนวนนี้ก็จะมีทั้ง คนไทยเชื้อสายไทย คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายมอญ คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นต้น นอกจากนี้ในจังหวัดกาญจนบุรียังประกอบด้วยกลุ่มชนกลุ่มต่างๆอีกหลายกลุ่ม ซึ่งมีสถานภาพแตกต่างกันไปอีกด้วย

2.2.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกันระหว่างประเทศไทยกับพม่า มีระยะทางยาวทั้งหมดประมาณ 370 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ของแนวชายแดนมีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มีแนวยาว คือ เทือกเขาถนนธงชัยที่เริ่มจากตอนเหนือของภาคตะวันตกของไทย ซึ่งต่อเนื่องมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านจังหวัดตากมาจนถึงอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแควน้อย และเทือกเขาตะนาวศรี ที่เริ่มจากตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี เป็นแนวตามเส้นแบ่งเขตแดนไทย-พม่า และอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำแควน้อย จากนั้นก็ผ่านเข้าไปในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดชุมพร ในระหว่างเทือกเขามีทั้งบริเวณที่เป็นที่ราบสลับกับเนินเขารวมถึงมีบริเวณพื้นที่เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ในเขตอำเภอไทรโยค อำเภอสังขละบุรีและอำเภอทองผาภูมิด้วย

ด้วยลักษณะของสภาพพื้นที่บริเวณแนวชายแดนระหว่างไทยและพม่า ที่เป็นป่าเขาทำให้ประชากรบริเวณชายแดนไทย - พม่า สามารถจะเดินทางเข้า - ออก ระหว่างสองประเทศได้ตลอดเวลา แนวชายเขตแดนของจังหวัดกาญจนบุรีนั้นอยู่ติดกับรัฐมอญและภาคตะนาวศรีของพม่า จึงค่อนข้างสะดวกสำหรับชาวมอญที่จะเดินทางจากรัฐมอญในประเทศพม่าเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีของไทย ประชากรกลุ่มสำคัญกลุ่มหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี จึงได้แก่ ชาวมอญ

การตั้งถิ่นฐานชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรีแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ นั่นคือเข้ามาพร้อมกับชาวมอญที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ ตามปริมณฑลของกรุงเทพฯ ปัจจุบันชาวมอญทั้งหมดนี้ก็คือคนไทยที่มีเชื้อสายมอญนั่นเอง ส่วนหนึ่งได้โยกย้ายจากโพธารามมาอยู่ที่กาญจนบุรี บางชุมชนยังคงรักษาทั้งภาษาวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบชาวมอญไว้ได้อย่างดี บางชุมชนก็ปรับเปลี่ยนไปมาก ชาวมอญเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอทองผาภูมิ อำเภอท่ามะกา และอำเภอไทรโยค ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นพลเมืองไทยโดยสมบูรณ์แล้ว

จากข้อมูลในโครงการวิจัยแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย (2545) จะพบว่ามีชาวมอญอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ ที่บ้านท่าขนุน บ้านปรังกาสี บ้านอู่ล่อง ตำบลท่าขนุน ที่บ้านลิ้นถิ่น บ้านหนองเจริญ ตำบลลิ้นถิ่น ที่บ้านหม่อมกะลา บ้านหินดาดตะวันตก บ้านหินดาด ตะวันออก บ้านวังผาดาด ตำบลหินดาด ที่บ้านสะพานลาว บ้านสหกรณ์ บ้านดินโส บ้านห้วยสม จิตร บ้านสองงาน ตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอไทรโยค ที่บ้านวังเขมร ตำบลท่าเสา และอำเภอท่ามะกา ที่บ้านชายรูป ตำบลโคกตะบอง พลเมืองไทยเชื้อสายมอญที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งหมดนี้จะมีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีต่างๆเหมือนกับพลเมืองไทยทั่วไป

กลุ่มที่สองเข้ามาจังหวัดกาญจนบุรีตั้งแต่พ.ศ.2495-ปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลไทยจัดเป็น “ชนกลุ่มน้อย” คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ตามคำจำกัดความของเอกสารสำนักทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง(2539) ซึ่ง พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล (2540:2) ได้คิดไว้ หมายถึง “กลุ่มชนที่มีเชื้อคนไทย มีจำนวนน้อยกว่าเจ้าของประเทศ และมีวัฒนธรรมแตกต่างไป อาศัยอยู่ในประเทศไทยอาจเป็นชนกลุ่มน้อยดั้งเดิม เช่น ชาวเขา หรือผู้ที่อพยพเข้ามา หลบหนีเข้าเมือง หรือเข้ามาพักชั่วคราว เช่น ชาวมอญ” ทางราชการอนุญาตให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ควบคุม รวม 5 อำเภอคือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี ไทรโยค ทองผาภูมิ สังขละบุรี และศรีสวัสดิ์

2.3 ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ชาวมอญแต่เดิมมีถิ่นฐานอยู่ใน จังหวัดเมอะลำเลิง ประเทศพม่า ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม อยู่อย่างลำบากมีฐานะยากจนรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และถูกรุกรานกดขี่ข่มเหงจากคนพม่าเพราะเห็นเป็นชนกลุ่มน้อย ความไม่สงบภายในประเทศ ประกอบกับไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลพม่าในหลายๆ ด้าน อาทิ ที่ดินทำกิน อาชีพ การศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะเข้าใจว่าชาวมอญต่อต้านรัฐบาลพม่า (ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) ชาวมอญกลุ่มนี้ จึงรวมตัวกันอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเดินทางเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ ผ่านอำเภอสังขละบุรี เข้ามาถึงอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นเขตชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า “องคิม” ชาวมอญผู้หนึ่ง ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับถิ่นฐานเดิมที่ชาวมอญอาศัยอยู่ในประเทศพม่า และการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยว่า ชาวมอญอาศัยอยู่ในจังหวัดเมอะลำเลิง ประเทศพม่า (ในภาษาพม่า เมอะลำเลิง ออกเสียงว่า เมอะลำงาย) ลงไปถึงเมืองเย ปัจจุบันรัฐบาลพม่าได้แยกออกเป็นจังหวัดของชนกลุ่มน้อยกลุ่มไครกลุ่มมัน เช่น จังหวัดมอญก็จะมีแต่คนมอญอาศัยอยู่ จังหวัดกะเหรี่ยงก็จะมีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ จังหวัดอะระกันก็มีอะระกันอาศัยอยู่ ตามรายละเอียดของการให้สัมภาษณ์ขององคิม ดังนี้

จังหวัดเมอะลำเลิง นี้คือภาษาโบราณเขาเรียกว่า “เมอะลำเลิง” แต่ทุกวันนี้พม่าเขาเรียก “เมอะลำงาย” คนมุนจะตั้งหลักแหล่งอยู่ตั้งแต่เมืองเมอะลำเลิง ลงไปถึงเมืองเย ระหว่างนี้ก็คือหมู่บ้านมอญทั้งหมด ก็หมายความว่าเหมือนกัน ตั้งแต่เมืองกาญจนบุรีลงไปถึงสังขละบุรี ก็หมายความว่าแบบนั้น ที่อื่นเป็นของพม่าไปหมดแล้ว และทุกวันนี้รัฐบาลพม่าเขาแยกเป็นจังหวัดไคร จังหวัดมัน จังหวัดมุนก็มี จังหวัดกะเหรี่ยงก็มี จังหวัดยะไซก็มี พม่าเขามี ชนกลุ่มน้อยแยกเป็นกลุ่ม ก็มี 1.กลุ่มมุน 2. กลุ่มกะเหรี่ยง 3.อะระกัน 4.ฉาน นี่คือไทยใหญ่ 5.คะยาร์ นี่คือกะเหรี่ยงทองแดง 6.ฉิ่น 7.คะฉิ่น ที่พม่าเขาแยกไว้ละ และส่วนกลุ่มคนมุนของเรานี้ที่มาจากพม่า มาทางสังขละบุรี เดินเท้ามา 3 - 4 วัน ก็ได้มาอยู่ที่นี้ (องคิม ,สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2548)

2.3.1 สภาพอำเภอไทรโยค

อำเภอไทรโยคเคยเป็นเมืองหน้าด่าน และได้เปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองเรื่อยมา จนได้ยกเป็นอำเภอไทรโยค เมื่อปี พ.ศ. 2438 ต่อมาอำเภอไทรโยคได้ถูกลดฐานะลงเป็นกิ่งอำเภอ โดยขึ้นตรงกับอำเภอเมือง กาญจนบุรี จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอไทรโยคอีกครั้งหนึ่งจนทุกวันนี้ นายอำเภอคนปัจจุบัน คือ นาย อรรถนนท์ โพสุวรรณ พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศ

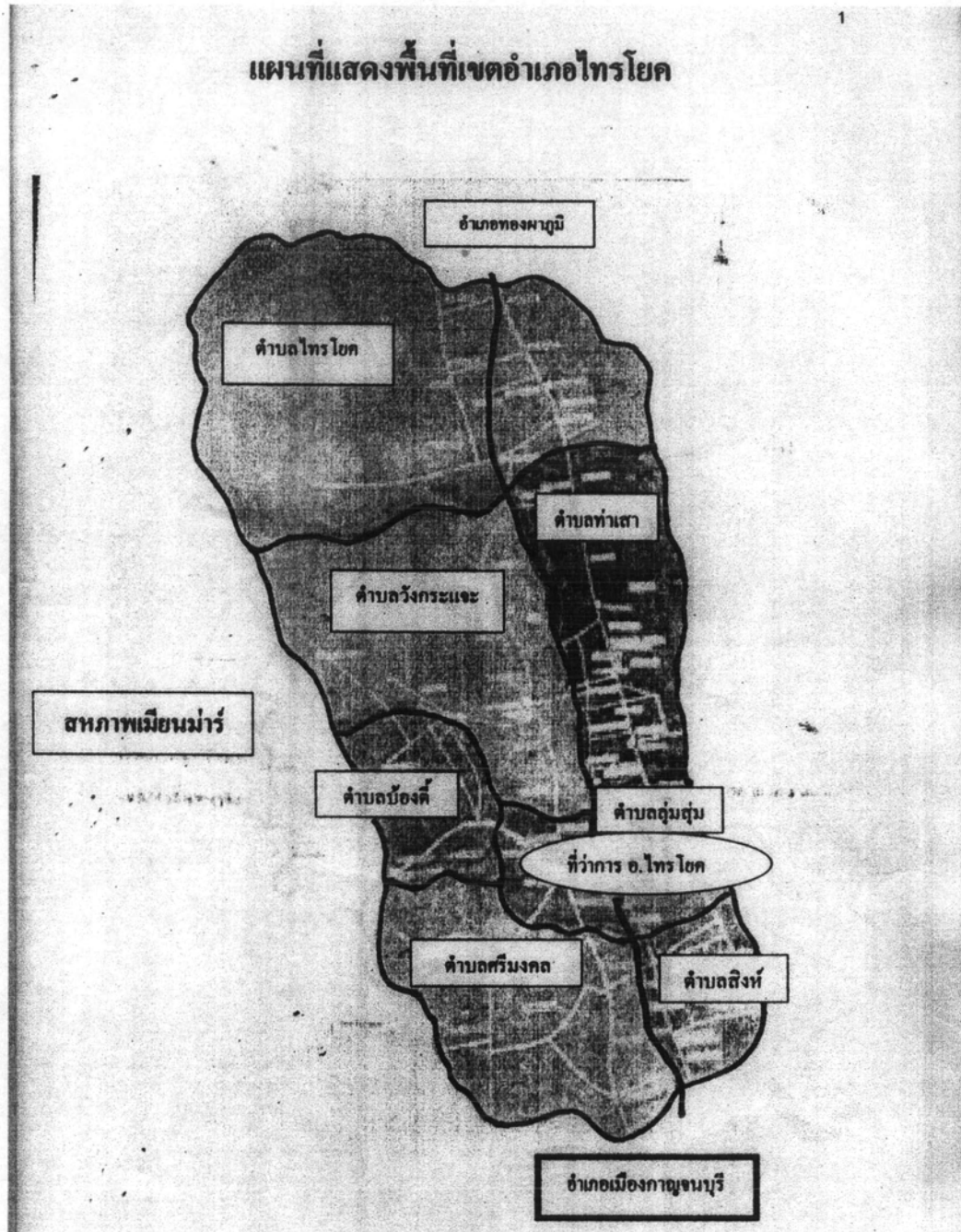
อำเภอไทรโยคมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 2,728.92 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดโดยทางรถยนต์ไปตามถนนสายกาญจนบุรี - สังขละบุรีประมาณ 55 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ 179 กิโลเมตร

ลักษณะโดยทั่วไปเป็นทิวเขาสลับซับซ้อนตั้งแต่เหนือจรดใต้ ระดับพื้นที่ความสูงลดหลั่นตามแนวชายแดนไทยกับประเทศพม่า บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ทิศตะวันตกเฉียงเหนือลงสู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนพื้นที่ราบเชิงเขาเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ไม้หวงห้ามมีค่าทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ปกคลุมโดยทั่วไป มีลำห้วย ลำธาร และน้ำพุตามธรรมชาติไหลลัดเลาะไปตามป่าเขาโดยมีแม่น้ำแควน้อย ลัดเลาะไปตามพื้นที่ตั้งแต่เหนือจรดใต้ยาวประมาณ 120 กิโลเมตร แบ่งพื้นที่อำเภอไทรโยคเป็น 2 ส่วน โดยพื้นที่ฝั่งตะวันตกของลำน้ำแควน้อยประมาณ 9 ใน 10 เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าวังใหญ่ - แม่น้ำน้อย) อุทยานแห่งชาติ (อุทยานแห่งชาติไทรโยค) และเขตสงวนหวงห้ามใช้ในราชการทหาร ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของลำน้ำแควน้อยประมาณ 9 ใน 10 ส่วน เป็นเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอุทยานแห่งชาติศรีนครินทร์

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอไทรโยคเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับแนวชายแดนกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ (พม่า) และมีอาณาเขตที่ติดต่อกับอำเภอที่อยู่ข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอทองผาภูมิ และอำเภอศรีสวัสดิ์
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ (พม่า)

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงอาณาเขตพื้นที่อำเภอไทรโยค
(ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอไทรโยค 2549:1)

สภาพภูมิอากาศ

สภาพดินฟ้าอากาศโดยทั่วไป เวลากลางวันอากาศค่อนข้างอบอ้าว เวลากลางคืนอากาศค่อนข้างเย็น อุณหภูมิต่ำสุด 7.0 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 40.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 26.77 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ 1,034.10 มิลลิเมตร

การปกครอง

อำเภอไทรโยคแบ่งการปกครองตามพระราชบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2475 เป็น 7 ตำบล 55 หมู่บ้าน 7 ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง และเทศบาลตำบล 2 แห่ง

ประชากร

อำเภอไทรโยค มีประชากรรวมทั้งสิ้น 46,293 คน แยกเป็นชาย 23,521 คน หญิง 22,772 คน โดยในแต่ละตำบลมีจำนวนประชากร ดังนี้

ลำดับ	ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	ลุ่มสุ่ม	4,903	4,729	9,632
2	สิงห์	2,234	2,613	4,847
3	ท่าเสา	4,477	4,326	8,803
4	ไทรโยค	3,646	3,218	6,864
5	วังกระแจะ	3,365	3,276	6,641
6	ศรีมงคล	3,254	3,143	6,397
7	บ้องตี้	1,642	1,467	3,109
	รวม	23,521	22,772	46,293

ที่มา : ข้อมูลสำนักทะเบียน อำเภอไทรโยค ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2549

การสัญจรไปมาระหว่างอำเภอ และจังหวัดกาญจนบุรี มีถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดิน สาย 323 (กาญจนบุรี – ทองผาภูมิ) ระยะห่างประมาณ 55 กิโลเมตร

ทางรถไฟ

มีทางรถไฟสายธนบุรี – น้ำตกไทรโยคน้อย วิ่งจากสถานีรถไฟบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ถึงสถานีรถไฟน้ำตกไทรโยคน้อย บ้านท่าเสา หมู่ที่ 3 ตำบลท่าเสา

ทางน้ำ

การเดินทางโดยใช้ลำน้ำแควน้อย ระยะทางจากจังหวัดกาญจนบุรีถึงอำเภอ ไทรโยคประมาณ 80 กิโลเมตร

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณี

ประชาชนชาวอำเภอไทรโยค ส่วนใหญ่เป็นชาวภาคกลางที่ย้ายมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี และอ่างทอง ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นจึงเหมือนกับประชาชนในจังหวัดภาคกลางทั่วไป อาทิเช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง แห่งเทียนพรรษา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวกะเหรี่ยง และชาวมอญ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งน้ำธรรมชาติ

แม่น้ำแควน้อยเป็นแม่น้ำสายหลักของอำเภอไทรโยค มีต้นกำเนิดมาจากแม่น้ำปิคส์ แม่น้ำรันตี และแม่น้ำของกาเรียในเขตประเทศสหภาพพม่า ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำแควน้อยในเขตอำเภอสังขละบุรี ไหลผ่านอำเภอไทรโยค ตั้งแต่เหนือจรดใต้ยาวประมาณ 120 กิโลเมตร โดยมีลำห้วยธรรมชาติหลายสายไหลจากป่าชายแดนด้านทิศตะวันตกมาสมทบกับแม่น้ำแควน้อย เช่น ลำห้วยแม่น้ำน้อย ลำห้วยแม่กระบาน และลำห้วยบ้องดี

ป่าไม้

-พื้นที่ป่าไม้ของอำเภอไทรโยค มีจำนวน 879,950 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.59 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด แยกเป็น

-ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังใหญ่ – แม่น้ำน้อย จำนวน 717,9000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทรโยค ตำบลวังกระแจะ ตำบลลุ่มสุ่ม ตำบลศรีมงคล และตำบลบ้องดี

-อุทยานแห่งชาติไทรโยค จำนวน 312,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทรโยค ตำบลวังกระแจะ ตำบลลุ่มสุ่ม และตำบลบ้องดี

-อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จำนวน 119,550 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทรโยค ตำบลลุ่มสุ่ม ตำบลท่าเสา

-อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จำนวน 42500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทรโยค
แหล่งท่องเที่ยว

- น้ำตกไทรโยคน้อย ตำบลท่าเสา
- น้ำตกไทรโยคใหญ่ ตำบลไทรโยค
- อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ ตำบลสิงห์
- ถ้ำดาวดึงส์ ตำบลไทรโยค
- ถ้ำละว้า ตำบลวังกระแจะ
- ถ้ำวังบาดาล ตำบลท่าเสา
- ถ้ำไทรทอง ตำบลลุ่มสุ่ม
- ช่องเขาขาด ตำบลท่าเสา
- ทางรถไฟสายมรณะ (สะพานถ้ำกระแซ) ตำบลลุ่มสุ่ม
- ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านกะเหรี่ยง ตำบลบ้องตี้
- หมู่บ้านช้างไทรโยค ตำบลลุ่มสุ่ม
- แคมป์ช้างวังโพ ตำบลลุ่มสุ่ม
- ที่พักริมทาง – จุดชมวิว ตำบลลุ่มสุ่ม
- The River Kwai Jungle Rafts

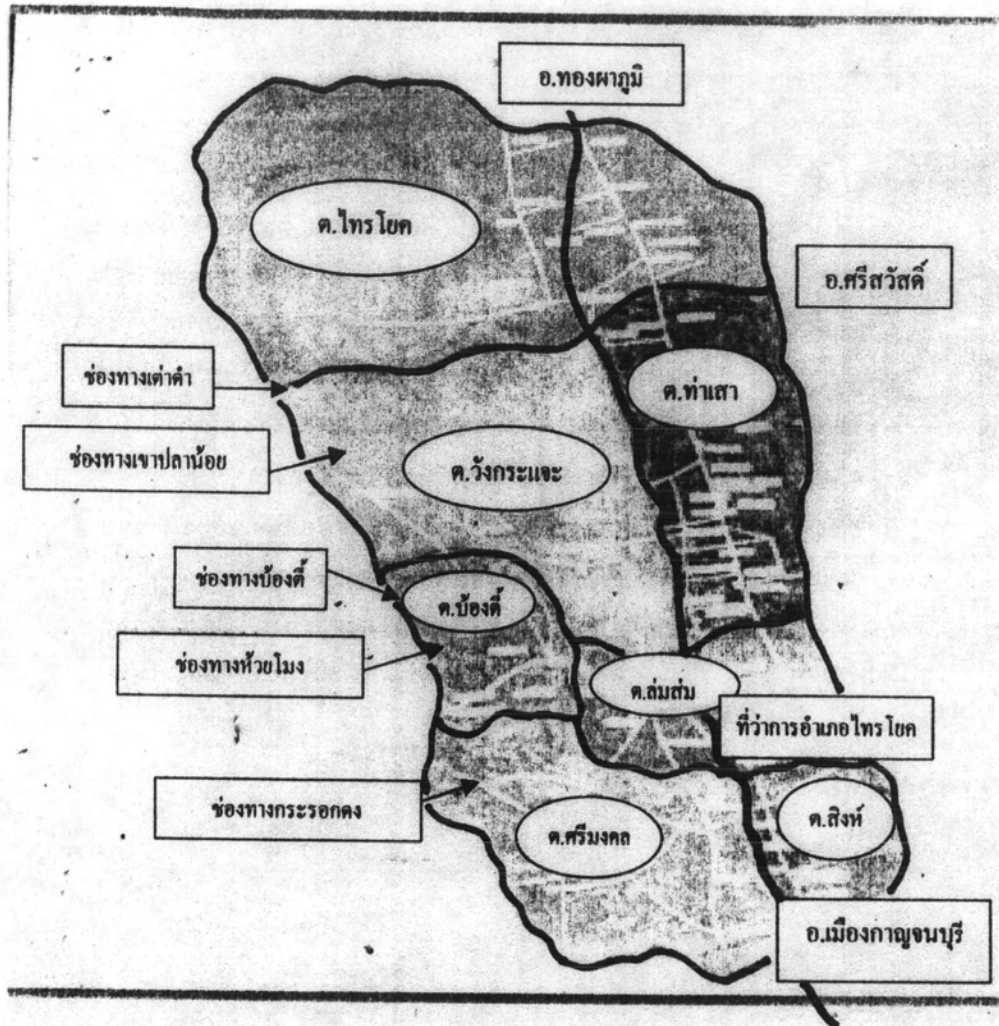
ด้านชายแดน

สภาพทั่วไป

- อำเภอไทรโยค มีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศสหภาพพม่าเป็นแนว
ยาวจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร โดยมีเทือกเขาตะนาวศรี
หรือเทือกเขาแดนเป็นแนวเขต

ช่องทางเข้า – ออก ชายแดน มี 5 ช่องทาง คือ

- ช่องทางห้วยโม่ (ม. 3 ต. บ้องตี้) ห่างจากอำเภอประมาณ 33 กิโลเมตร
- ช่องทางเขาปลาน้อย (หมู่ 7 ต.วังกระแจะ)ห่างจากอำเภอประมาณ 45 กิโลเมตร
- ช่องทางกระรอกคง (ม.4 ต.ศรีมงคล) ห่างจากอำเภอประมาณ 35 กิโลเมตร
- ช่องทางด่านบ้องตี้ (ม.3 ต.บ้องตี้) ห่างจากอำเภอประมาณ 29 กิโลเมตร
- ช่องเหมืองเต่าดำ (ม.8 ต. วังกระแจะ) ห่างจากอำเภอประมาณ 55 กิโลเมตร

ภาพที่3 ภาพช่องทางเข้า-ออก ด้านชายแดน 5 ช่องทาง อำเภอไทรโยค
(ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอไทรโยค หน้า 17 พ.ศ. 2549)

เนื่องจากอำเภอไทรโยคเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศสหภาพพม่าจากทิศใต้ไปทิศเหนือ และมีช่องทางเข้า-ออกด้านชายถึง 5 ช่องทาง จึงมีชนกลุ่มต่างๆ ทั้งชนกลุ่มน้อยและผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า เดินทางเข้ามาตั้งหลักแหล่ง พักพิง หลบหนีภัยสงครามจากประเทศพม่า บรรยายสรุปอำเภอไทรโยค พ.ศ. 2549 สรุปถึงลักษณะของชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาประกอบด้วย

1. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู) คือ คนสัญชาติพม่าที่ได้หนีภัยการสู้รบเข้ามาอยู่ประเทศไทยก่อน พ.ศ.2519 (ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ.2535) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายมอญ มีประมาณ 2500 คน ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไปในอำเภอไทรโยค

2. ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า (บัตรสีส้ม) คือคนสัญชาติพม่าที่หนีภัยสู้รบเข้ามา หลัง พ.ศ.2519 (ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ.2535) ร้อยละ 70 เป็นคนเชื้อสายมอญ ที่เหลือเป็นคนเชื้อสายพม่าและกะเหรี่ยงมีทั้งหมดประมาณ 3,400 คน มีถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเขตอำเภอไทรโยค

3. บุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) บุคคลบนพื้นที่สูงในพื้นที่อำเภอไทรโยค ได้แก่ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ยังไม่ได้สัญชาติไทย มีประมาณ 1,800 คน

4. บุคคลที่ไม่ได้รับการสำรวจในครั้งแรก และเพิ่งมีการดำเนินการสำรวจอีกครั้งเมื่อไม่นานมานี้ มีประมาณ 2,000 คน (บัตรสีเขียว)

บุคคลทั้ง 4 ประเภทนี้ ทางราชการโดยกรมการปกครองได้จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวและควบคุมให้อยู่เฉพาะที่โดยถือเอาเขตหมู่บ้านที่ระบุในบัตรประจำตัว หรือในทะเบียนประวัติเป็นเขตควบคุม จะออกนอกเขตควบคุมไม่ได้ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจอนุญาต เช่น

ผู้ถือบัตรสีชมพู สามารถเรียนหนังสือได้ถึงระดับมหาวิทยาลัย ในส่วนของการทำงานนั้น หากมีความประสงค์จะไปทำงานนอกหมู่บ้าน แต่คงยังอยู่ในจังหวัด ประกาศกระทรวงมหาดไทยระบุไว้ว่านายจ้างต้องมาทำเรื่องขออนุญาตต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องรายงานตัวทุก 6 เดือน แต่ถ้าทำงานนอกเขตจังหวัดกาญจนบุรีต้องได้รับการอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย และต้องรายงานตัวทุก 3 เดือน

ผู้ถือบัตรสีส้มและสีเขียว สามารถเรียนหนังสือได้ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถ้าเรียนในอำเภอไทรโยคไม่ต้องทำเรื่องขออนุญาต แต่ถ้าไปเรียนนอกอำเภอต้องขออนุญาตต่อทางอำเภอ ก่อน

นอกจากบุคคลทั้ง 4 ประเภทที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติไว้แล้ว ก็จะมีผู้หลบหนีเข้าเมือง โดยไม่ได้รับอนุญาตอีกเป็นจำนวนมากซึ่งยากแก่การควบคุมของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากมีช่องทางการเข้า-ออกหลายช่องทางโดยเฉพาะที่เป็นป่าเขาเจ้าหน้าที่เข้าไม่ถึง ได้แก่ ผู้ลี้ภัยหรือหลบหนีภัยสงคราม ซึ่งอยู่ในศูนย์อพยพต่างๆในอำเภอทองผาภูมิและสังขละบุรี และชาวพม่าที่ลักลอบเข้ามาทำงาน

2.3.2 การอพยพของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

สาเหตุของการอพยพโยกย้ายของชาวมอญเข้ามาในประเทศไทย จากหมู่บ้านเดิมของตนในประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทย ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เนื่องมาจากสถานการณ์ภายในประเทศพม่า แต่อาจจะมีสาเหตุอื่นๆ ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนต่างๆ จากประเทศพม่าให้โยกย้ายเข้ามาในประเทศไทย เช่น การที่มีเขตชายแดนติดกัน และการที่เคยมีการเดินทางเข้าออกไปมาหาสู่หรือทำมาหากินตามบริเวณพื้นที่ติดต่อกันมาแต่เก่าก่อน ความอบอุ่นและความเมตตาอารีของคนไทย และสภาพสังคมไทยที่ดีกว่า ไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกบังคับเป็นแรงงานทาส การแย่งชิงข่มเหง ทำร้ายปล้นฆ่าจากกองกำลังและกองโจรต่างๆ

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีเศรษฐกิจ และการทำมาหากินที่อุดมสมบูรณ์การเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยย่อมจะดีกว่าที่เป็นอยู่ในประเทศบ้านเกิด เพราะการอยู่ในประเทศพม่า แม้จะมีที่ดินทำกิน เรือกสวนไร่นาเป็นของตนเอง แต่ไม่ว่าจะทำผลิตสิ่งใดให้ออกเงยขึ้นมาจากพื้นที่นั้น ส่วนหนึ่งจะต้องแบ่งให้กับทหารพม่าในท้องถิ่น ให้กับรัฐบาลพม่า ให้กับกลุ่มกองกำลังในพื้นที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกองกำลังมอญด้วยกันหรือกองกำลังกะเหรี่ยง ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงกองกำลังโจรต่างๆ อีกมากมาย เมื่อโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทย การทำมาหากินและสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่สงบสุข แม้จะต้องมาเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ก็ย่อมทำให้ประชาชนอยู่สบายทั้งกายและใจมากกว่าการมีทรัพย์สินของตนเองในประเทศพม่า

นโยบายผ่อนผันของรัฐบาลไทย ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวมอญอพยพเข้ามา เพราะนโยบายของรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยไม่เคยมีการใช้กองกำลังเข้าสกัดกั้น หรือผลักดันรุนแรง และเฉียบขาดต่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย แม้ในระยะหลังอาจจะมีการสกัดกั้นบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับใช้กำลังรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต เมื่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ เข้ามาถึงเขตชายแดนประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็จะได้รับการผ่อนปรนให้อยู่พักพิงได้ชั่วคราว

ตั้งอองคิมชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ผู้หนึ่ง ซึ่งอพยพมาจากประเทศพม่ากล่าวถึงสาเหตุที่อพยพจากพม่ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เพราะไม่สามารถทนต่อความยากลำบากได้ ถึงแม้เหตุการณ์ในพม่าจะสงบแล้ว แต่พวกเขาก็ไม่คิดจะกลับไป จะขอใช้ชีวิตบั้นปลายอย่างสงบที่เมืองไทยนี้

คนมุนทุกวันนี้เข้ามาอยู่เมืองไทยเพราะว่า อยู่ในพม่าทำมาหากินยาก และก็อีกอย่างหนึ่งคือรัฐบาลทหารพม่าเขากดดันชนกลุ่มน้อยเยอะ เราอาศัยชายแดนประเทศไทยนี้หากินง่ายกว่า พอกินพอใช้เยอะกว่า อยู่ในพม่ารายได้ก็น้อยเพราะประเทศเขาเป็นประเทศปิด ปิดการค้า ปิดหลายอย่าง ทุกอย่างต้องเข้าอยู่กับรัฐบาลหมด คนจนนี้ทำมาหากินมันไม่พอกิน

เข้ามาเมืองไทย ยิ่งไงเราทำเราก็มีรายได้ รัฐบาลพม่าเขากดดันเรา คือว่าเราเป็นคนมุนอยู่ในชนบทเขาหาว่าเราต่อต้านพวกเขา บางกลุ่มเขาก็ต่อต้าน แต่ชาวบ้าน ชาวไร่เขาก็ไม่ต่อต้านหรอก แต่เราก็ต้องอาศัยอยู่ในสวนในไร่ เหมือนว่าเขาไม่ให้กำลังกับเรา ทำกินยังงี้ก็ไม่พอกินพอใช้ อีกอย่างประเทศเขาไม่สงบเราต้องคอยระวังตัวอยู่ตลอด มันเป็นแบบนี้

ในจังหวัดมุนหลายหมู่บ้าน เขาก็พาญาติพี่น้อง คนรู้จักเข้ามา ตั้งแต่สมัยหลวงพ่อดุดมะ สังขละบุรี สีลิบ ห่าลิบกว่าปี คนที่เขาอยู่มาสามสิบกว่าปี เขาก็ไม่กลับพม่าแล้ว พวกเราคนมุนที่นี้ก็เหมือนกันไม่กลับพม่าแล้ว อยู่ในประเทศไทยนี้แหละ

(อองคิม, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2548)

ภายหลังชาวมอญอพยพเข้ามาประเทศไทยแล้ว ได้รับช่วยเหลือจาก นายอัศวิน พลจันทร์ เจ้าของพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำแควน้อย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ให้ที่ดินปลูกสร้างบ้านเรือนทำมาหากินอยู่บริเวณนี้จนกลายเป็นหมู่บ้านมอญในปัจจุบัน

นายอัศวิน สนิทคุ้นเคยกับชาวมอญกลุ่มนี้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยนายอัศวิน ประกอบอาชีพอยู่ที่ชายแดนไทย-พม่า บริเวณด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี ก่อนที่ นายอัศวิน จะย้ายมาอยู่ที่อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ได้ชักชวนชาวมอญให้มาทำงานอยู่กับตนที่บริเวณนี้ โดยชาวมอญส่วนหนึ่งทำงานรับจ้างในไร่ของนายอัศวิน พลจันทร์ บางส่วนทำเกษตรเพาะปลูก

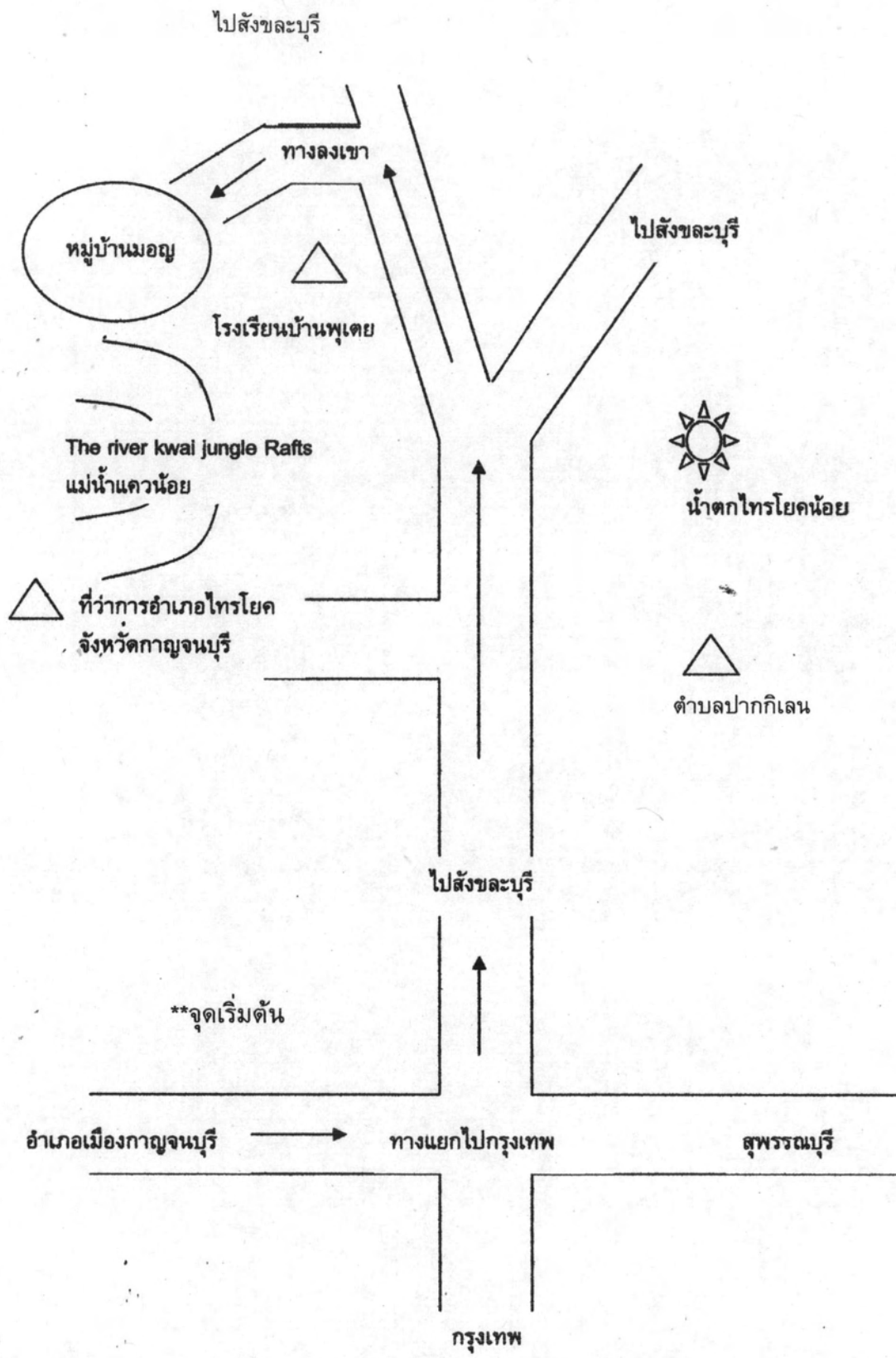
พื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำแควน้อยแห่งนี้มีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีภูเขาสูงล้อมรอบเป็นแนวยาวตลอดสองฝั่งลำน้ำ เหมาะแก่การเพาะปลูกทำเกษตรกรรม หลังจากนั้นชาวมอญได้ทยอยกันอพยพมาตั้งรกรากกันมากขึ้นจนเป็นหมู่บ้านในที่สุด หมู่บ้านชาวมอญแห่งนี้ ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาริมแม่น้ำแควน้อย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี และได้อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำแห่งนี้เป็นเวลากว่า 40 ปี โดยก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2501 ซึ่งตรงกับช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9)

สำหรับชื่อหมู่บ้านนั้น ชาวมอญให้ชื่อว่า "หมู่บ้านมอญ" ที่ตั้งชื่อนี้ก็เพื่อความสะดวกและเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีแต่ชาวมอญเท่านั้นที่อาศัยอยู่

เนื่องจากหมู่บ้านมอญแห่งนี้ ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลชุมชนอื่น สำหรับเส้นทางไปหมู่บ้านมอญ จึงมีเพียงเส้นทางเดียว คือเส้นทางน้ำ โดยนั่งเรือล่องไปตามลำน้ำแควน้อยจากท่าเรือแก่งละว้า อำเภอไทรโยค ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ก็จะถึงหมู่บ้านมอญ

หมู่บ้านมอญตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาติดแม่น้ำแควน้อยเขตพื้นที่ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่รอบๆหมู่บ้าน มีแม่น้ำแควน้อยไหลผ่าน ทั้งทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้งสิ้น

ภาพที่ 9 แผนที่ตั้งและทางเข้าหมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

2.3.3 สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ

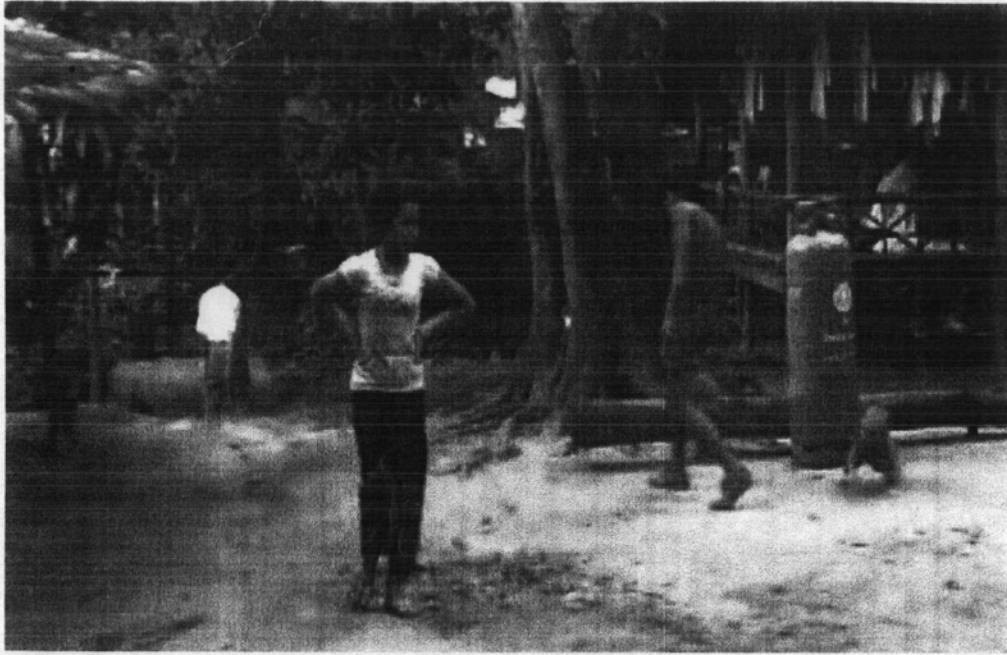
ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อาศัยอยู่บริเวณชายเขาริมแม่น้ำแควน้อย ตำบลท่าเสา อำเภอ ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพความเป็นอยู่ ชาวมอญหมู่บ้านมอญเมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น กะเหรี่ยง ชาวมอญนับว่ามีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างดี ทั้งนี้เพราะชาวมอญมีความขยันขันแข็ง ทำมาหากิน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผน และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

สภาพความเป็นอยู่ด้านสังคมของชาวมอญ เป็นสังคมที่รักความสงบ รักพวกพ้อง ขยันขันแข็งทำมาหากิน

ในระยะแรกๆ ชาวมอญหมู่บ้านมอญใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ทำมาหากิน เพาะปลูกพืช ทำสวน ทำไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ กกล้วย มะม่วง ขนุน มะพร้าว ฯลฯ และนำผลผลิตที่ได้นำไปขาย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเลี้ยงครอบครัวเป็นอาชีพหลัก และผลผลิตที่เหลือเอาไว้กินไว้ใช้ในครัวเรือน บ้างก็หาของป่าไปขาย บ้างก็ไปประกอบอาชีพรับจ้างคนไทย ใช้ชีวิตมีความสุขแบบพอเพียง และเนื่องจากชาวมอญในหมู่บ้านมอญอาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ยากที่คนภายนอกจะเข้าถึง จึงทำให้ชาวมอญในหมู่บ้านมอญแห่งนี้ขาดการติดต่อกับชุมชนอื่นทำให้การดำรงชีวิตของชาวมอญในหมู่บ้านแห่งนี้จึงยังคงมีการดำรงชีวิตที่คล้ายหรือเหมือนกับครั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่า

หมู่บ้านมอญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังคงไม่มีไฟฟ้า แต่จะใช้ตะเกียงให้แสงสว่างแทน ทั้งนี้เนื่องจากชาวมอญเคยชินกับแสงสว่างจากตะเกียง อีกเพราะหมู่บ้านมอญแห่งนี้ตั้งอยู่ระหว่างหุบเขา ห่างไกลจากชุมชนอื่นทำให้ไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึง

ภาพที่10 ภาพชุมชนชาวมอญ
หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

2.3.4 การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของหมู่บ้านมอญ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า อำเภอไทรโยคเป็นชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นดินแดนแห่งการท่องเที่ยวซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าเขา ถ้ำ ลำธาร น้ำตก และเกาะแก่งเหนือลำน้ำแควน้อย รวมทั้งยังเป็นดินแดนแห่งวีรกรรมของเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรนับหมื่นคนที่ต้องสังเวทชีวิตในการสร้างทางรถไฟสายมรณะ อำเภอไทรโยคมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมายไม่ว่าจะเป็น น้ำตกไทรโยคน้อย อุทยานแห่งชาติไทรโยคใหญ่ ถ้ำกระแซและสะพานรถไฟสายมรณะ หมู่บ้านช้างไทรโยค อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ ฯลฯ ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มาเที่ยวชมธรรมชาติที่งดงามในอำเภอแห่งนี้ ประกอบกับอำเภอไทรโยคเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมสะดวก และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจำนวนมาก

เนื่องด้วยหมู่บ้านมอญแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอไทรโยค ซึ่งเป็นอำเภอที่บรรดานักท่องเที่ยวรู้จักอยู่แล้ว ประกอบกับพื้นที่บริเวณหมู่บ้านมอญ ดิตริมแม่น้ำแควน้อย อุดมไปด้วยธรรมชาติทั้งป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร มีวัฒนธรรมที่ดึงดูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแบบมอญ จึงเป็นที่สนใจแก่ผู้ที่พบเห็น

การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านมอญเกิดขึ้นเมื่อมีนายทุนจำนวนไม่น้อยเข้ามาซื้อที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ รวมถึงที่ดินบริเวณหมู่บ้านมอญแห่งนี้ด้วย เพื่อทำธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นแพธรรมชาติ สนามกอล์ฟ รีสอร์ท โรงแรม บังกะโล ฯลฯ และหนึ่งในจำนวนนายทุนนี้ คือ นายศุภฤกษ์ สุรางกุล นักธุรกิจ ชาวกรุงเทพฯ ได้ซื้อที่ดินบริเวณหมู่บ้านมอญจากนายอัศวิน พลจันทร์ และก่อตั้งเป็นแพที่พักแบบธรรมชาติมีชื่อว่า "The River Kwai Jungle Rafts" บนริมแม่น้ำแควน้อย บริเวณหมู่บ้านมอญ โดยให้ชาวมอญได้อาศัยอยู่ที่เดิม และยังให้ชาวมอญทำงานที่ The River Kwai Jungle Rafts ด้วย

The River Kwai Jungle Rafts ก่อตั้งขึ้นบริเวณริมแม่น้ำแควน้อย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2519 ระยะเวลาการก่อตั้งถึงปัจจุบันรวม 31 ปี

ภาพที่ 11 ภาพ The River Kwai Jungle Rafts
(หมู่บ้านมอญตั้งอยู่บริเวณชายเขาด้านขวาของภาพ)

The River Kwai Jungle Rafts เป็นแพที่พักแบบธรรมชาติตั้งอยู่บนชายฝั่งแม่น้ำแควน้อยติดเชิงเขาบริเวณหมู่บ้านมอญ ไม่มีไฟฟ้า ใช้ตะเกียงเป็นแสงสว่าง มีห้องพักทั้งหมดจำนวน 110 ห้อง ราคาห้องพักคืนละ 1800 บาท พร้อมอาหาร 3 มื้อ (คิดเป็นรายบุคคล) มีพนักงานทั้งหมด 150 คน แบ่งเป็นคนมอญจำนวน 135 คน คนไทย 15 คน นายศุภฤกษ์ สุรางกุล เล่าถึงสาเหตุการก่อตั้ง The River Kwai Jungle Rafts

ด้วยเหตุที่ชื่นชอบในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ และประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญ ประกอบกับชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของมอญไว้ ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาหารการกิน ภาษาพูด และที่สำคัญมีศิลปวัฒนธรรมการดนตรีและการรำแบบมอญ ซึ่งไม่เคยพบเห็นจากที่อื่น และหาชมได้ยาก จึงเกิดแรงบันดาลใจ จัดให้มีการแสดงดนตรีและการรำมอญขึ้นที่ The River Kwai Jungle Rafts นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมอญแล้ว ยังเป็นทางเผยแพร่ วัฒนธรรมมอญแก่นักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาพัก และเที่ยวชม ธรรมชาติอันงดงามที่ The River Kwai Jungle Rafts แล้ว ยังได้เห็น ศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ที่ได้รวมพลัง รักษาเอาไว้ให้ประจักษ์แก่สายตาของชาวต่างชาติอีกด้วย (ศุภฤกษ์ สุราง-กุล, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2549.)

หลังจากมี The River Kwai Jungle Rafts (แพ) ชาวมอญเดิมที่เคยทำไร่ ทำสวนผัก ผลไม้ จึงได้หันมาประกอบอาชีพที่แพ Jungle Rafts เป็นอาชีพหลัก โดยผู้หญิงทำงานเป็น แม่บ้าน แม่ครัว ชายของที่ระลึก คอยดูแลในเรื่องอาหารแก่นักท่องเที่ยว และบางคนแสดงรำ มอญในตอนเย็นด้วย โดยจะได้รับเงินเดือนคนละประมาณ 3,000 - 4,000 บาท ส่วนผู้ชายชาวมอญจะทำงานทั่วไปที่แพ มีบางคนที่เล่นดนตรีและแสดงรำมอญ ได้รับเงินเดือนคนละประมาณ 4,000 ถึง 5,000 บาท

นอกจากการประกอบอาชีพที่แพแล้ว ชาวมอญบางส่วนจะประกอบอาชีพค้าขายที่บ้าน ของตนเอง ชาวมอญจะขายของให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพักที่แพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ชาวต่างชาติ ส่วนของที่ขายนั้นชาวมอญจะนำมาจากประเทศพม่าเข้ามาทางสังขละบุรี เช่น ผ้าถุง เสื้อ ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ครีมหากแก๊สไฟฟ้า สบู่ ยาสีฟัน แป้งปะหน้าตา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพในครั้งนี้ทำให้ชาวมอญในหมู่บ้านมอญมีฐานะดีขึ้น

ภาพที่12 ภาพร้านค้าของชาวมอญ
หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่13 ภาพสินค้า “แป้งปะนิตทา” ของชาวมอญ
หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ประชากร

หมู่บ้านมอญปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 145 คน หรือประมาณ 20 กว่าครัวเรือนชาว มอญหมู่บ้านมอญทั้งหมดอพยพมาจากหมู่บ้านต่างๆของเมืองเมาะลำเลิง ในประเทศพม่า

จากการสัมภาษณ์คุณชัชชัย ศรวัตร์ ผู้จัดการ The River Kwai Jungle Rafts พบว่า ชาวมอญกลุ่มนี้มีบัตรแรงงานต่างด้าวถูกต้องตามกฎหมายทุกคน จึงจะสามารถอยู่ในประเทศไทยได้ และเมื่อบัตรหมดอายุก็ต้องต่อขอทำบัตรใหม่ บัตรแรงงานต่างด้าวจะมีอายุ 1 ปี (เพราะ ถ้าชาวมอญคนใดไม่มีบัตรแรงงานต่างด้าวทางราชการถือเป็นการเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย ต้องถูกระวางโทษและถูกส่งตัวกลับประเทศพม่า) ชาวมอญ ในหมู่บ้านมอญ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จัดให้อยู่ในสถานภาพ “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” (ถือบัตรสีชมพู) ชาวมอญ หมู่บ้านมอญแห่งนี้ ไม่มีนามสกุล มีเพียงแต่ชื่อเท่านั้น และจะเรียกตนเองว่า “มุน” ซึ่งก็หมายถึง “มอญ” เช่นกัน (ชัชชัย,สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2549.)

การคมนาคม

เส้นทางคมนาคมเข้าหมู่บ้านในอดีตมีเพียงเส้นทางเดียว คือ คือเส้นทางน้ำ โดยนั่งเรือ ล่องไปตามลำน้ำแควน้อยจากท่าเรือแก่งละว้า อำเภอไทรโยค ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ก็ จะถึงหมู่บ้านมอญ ปัจจุบัน มีเส้นทางเข้าหมู่บ้านมอญเพิ่มอีกหนึ่งเส้นทาง คือ ทางรถยนต์ จาก ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินสาย 323 (กาญจนบุรี - ทองผาภูมิ) ตัดเข้าถนนลูกรังบริเวณ โรงเรียนบ้านพุเตย ตำบลท่าเสา ตามทางลงเขา จากทางหลวงแผ่นดินถึงหมู่บ้านมอญระยะทาง ประมาณ 4 กิโลเมตรเส้นทางนี้บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คนหมู่บ้านมอญ หรือคนในพื้นที่จะไม่ ทราบว่ามีเส้นทางนี้อีกเส้นทางหนึ่งที่เข้าหมู่บ้านมอญได้ เนื่องด้วยเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ ค่อนข้างเสี่ยงอันตราย ทางลงเขามีลักษณะคดเคี้ยวและสูงชัน จึงมีแต่คนมอญในหมู่บ้านและผู้ที่ รู้จักและชำนาญเส้นทางเท่านั้นที่ใช้เส้นทางนี้ คนส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางหลักเข้า หมู่บ้านมอญ

การศึกษา

ชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในประเทศพม่า บางคนจบชั้นประถมศึกษา พออ่านออกเขียนได้ บางคนไม่จบชั้นประถมศึกษา บางคนก็ไม่ได้ เรียนหนังสือ ชาวมอญได้รับการศึกษาน้อยเนื่องจาก มีฐานะยากจนและไม่ได้รับการสนับสนุน ด้านการศึกษาจากรัฐบาลพม่า สำหรับเด็กมอญ หมู่บ้านมอญ รุ่นใหม่ได้รับการศึกษาจาก โรงเรียนในหมู่บ้านมอญ และโรงเรียนรัฐบาลไทย

เจ้าของ The River Kwai Jungle Rafts ก่อตั้งโรงเรียนมอญขึ้นเพื่อพัฒนาด้านการศึกษาให้เด็กชาวมอญก่อนวัยเรียนให้เด็ก ๆ มีวิชาความรู้ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของคนมอญเผยแพร่แก่ชาวต่างชาติ หลังจากนั้นจึงศึกษาในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนรัฐบาลไทย

โรงเรียนในหมู่บ้านมอญ ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2522 หลังจากก่อตั้งแพได้ 3 ปี โดยเปิดสอนให้แก่เด็กชาวมอญอายุระหว่าง 4-5 ปี ในหมู่บ้านมอญเท่านั้น เปิดทำการสอนสองภาษา คือ ภาษามอญและภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนเป็นชาวมอญที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมอญ และเคยเป็นครูสอนสมัยอยู่ประเทศพม่า โรงเรียนปลูกสร้างเป็นโครงสร้างเหล็กไม้ธรรมดาแบบโล่งๆ หลังคามุงจาก ปัจจุบันโรงเรียนมอญแห่งนี้มีครูจำนวน 1 คน นักเรียนจำนวน 23 คน (สำรวจเมื่อ 24 สิงหาคม 2549.) ดังคำให้สัมภาษณ์ของอำมาตยาชาวมอญในหมู่บ้านมอญ ดังนี้

โรงเรียนในหมู่บ้านมุน ก่อตั้งโรงเรียนตั้งแต่เจ้านายสร้างแพได้ 3 ปี คือว่าเจ้านายเขาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของมุน เพื่อเด็ก ๆ เราจะได้เรียนรู้ภาษามุน เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้เห็นชนกลุ่มน้อยทุกวันนี้ ไม่ใช่ที่ไม่มีความรู้ โรงเรียนของมุนเราสอนเฉพาะคนมุนในหมู่บ้านนี้ ครูที่สอนเคยเป็นครูตอนอยู่พม่า เขาสอนภาษามุน กับภาษาอังกฤษ ให้รู้พออ่านออกเขียนได้ ภาษาไทยเขาไม่ได้สอน เขาสอนไม่เป็น อยู่ที่หมู่บ้านมุน มุนเด็ก ๆ พอโตขึ้นก็ไปโรงเรียนไทย ที่โรงเรียนบ้านพุเตยก็เรียนภาษาไทย อ่านออกเขียนได้ เรียนที่หมู่บ้านมุนตั้งแต่สี่ถึงห้าขวบก็เรียนหนังสือได้แล้วพอหกเจ็ดขวบก็เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านพุเตย (อำมาตยา, สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2549.)

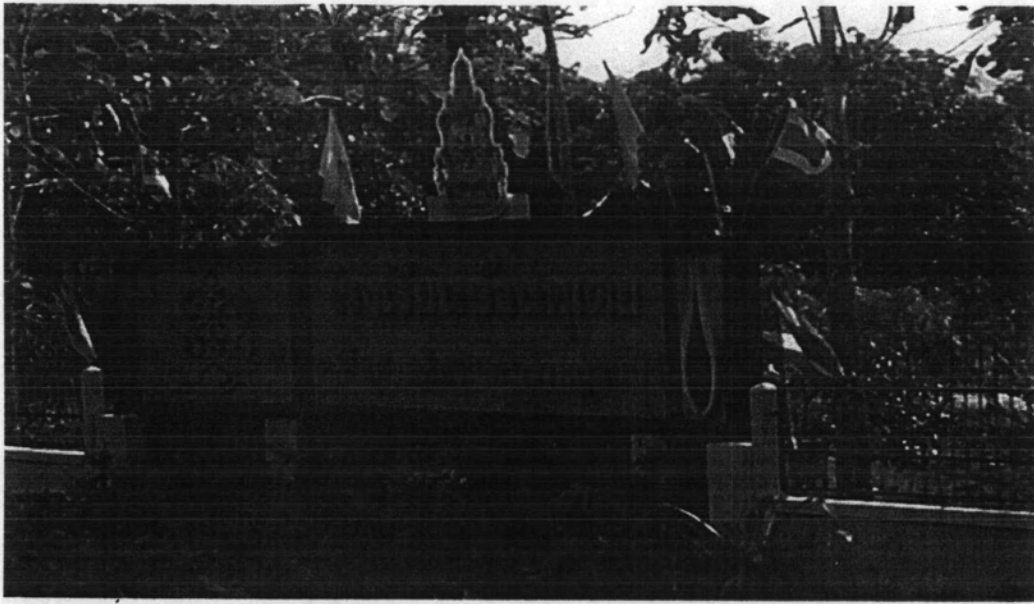

ภาพที่ 14 ป้ายโรงเรียนมอญ หมู่บ้านมอญ

ภาพที่15 ภาพโรงเรียนมอญ หมู่บ้านมอญ

หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนในหมู่บ้านมอญแล้ว เด็กชาวมอญจะเข้าเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านพุเคย ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนบ้านพุเคย เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนครูทั้งสิ้น 13 คน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 156 คน พบว่ามีนักเรียนชาวมอญจำนวน 25 คน นักเรียนชาวกะเหรี่ยงจำนวน 2 นักเรียนชาวพม่าจำนวน 3 คน และนักการภารโรงจำนวน 1 คน (สำรวจเมื่อ 25 สิงหาคม 2549.) การเดินทางระหว่างหมู่บ้านมอญถึงโรงเรียนบ้านพุเคยมีระยะทางไกลและทุรกันดารเสี่ยงอันตราย เนื่องจากเป็นเส้นทางขึ้นลงภูเขาคดเคี้ยวสูงชัน ดึงไต่กล้ำมาแล้วข้างต้น ดังนั้น เจ้าของ The River Kwai Jungle Rafts จึงจัดให้มีบริการรถรับ-ส่ง นักเรียนมอญในหมู่บ้าน ประจำ 2 เวลา คือ เช้า - เย็น โดยไม่คิดค่าบริการแก่ชาวมอญ

ภาพที่16-17 ภาพโรงเรียนบ้านพุดเตย ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 18 ภาพนักเรียนชาวมอญกำลังขึ้นรถรับ-ส่ง เดินทางกลับจากโรงเรียนบ้านพุเตย
เข้าหมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

เด็กชาวมอญ หมู่บ้านมอญ จะเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนไทรโยค
น้อยวิทยา ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอน
ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนครูทั้งสิ้น 27 คน แบ่งเป็นพนักงาน
ราชการจำนวน 4 คน ครูอัตราจ้างจำนวน 5 คน นักเรียนทั้งหมดจำนวน 578 คน พบว่ามี
นักเรียนชาวมอญจำนวน 11 คน นักเรียนชาวพม่าจำนวน 3 คน นักเรียนกะเหรี่ยงจำนวน 2 คน
(สำรวจเมื่อ 25 สิงหาคม 2549.) จากการสอบถามอาจารย์ท่านหนึ่งในโรงเรียนไทรโยคน้อย
วิทยาทำให้ทราบว่า หลังจากจบการศึกษาแล้วทั้งนักเรียนมอญ พม่า และกะเหรี่ยงจะได้รับวุฒิ
การศึกษาเทียบเท่านักเรียนไทย แต่ส่วนมากนักเรียนชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะเรียนแค่ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น เนื่องจากฐานะครอบครัวไม่เอื้ออำนวยที่จะส่งเสียให้เรียนในระดับที่
สูงขึ้นได้ จึงต้องออกมาเพื่อช่วยพ่อแม่ทำงาน อย่างไรก็ตามการศึกษาทำให้คนมอญใช้
ภาษาไทยได้ดีขึ้น

ศาสนาและความเชื่อของชาวมอญ

ชนชาติมอญเป็นชาติที่นับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัดชาติหนึ่ง เช่น การเล่าเรียนพระปริยัติธรรมก็เรียนคัมภีร์วินัยเป็นหลัก พระภิกษุสงฆ์ถือวินัยเป็นสำคัญ ชาวมอญที่เป็นชาวบ้านมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก สังเกตได้ว่าบ้านชาวมอญทุกหลังจะต้องมีหิ้งพระยื่นออกมาจากตัวบ้าน และมีการประดับตกแต่งอย่างสวยงาม การสร้างหิ้งพระยื่นออกมาจากตัวบ้าน เพราะเชื่อว่าถ้าอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้าน ผู้อยู่อาศัยเดินไปมาจะรบกวนทำให้หิ้งพระกระเทือน เป็นการไม่เคารพ จึงสมควรอยู่กันคนละส่วน²

ชาวมอญในหมู่บ้านมอญแห่งนี้ ได้ช่วยสร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและประกอบพิธีทางศาสนา โดยปลูกเป็นโครงไม้สี่เหลี่ยมธรรมดาโล่งๆหลังคามุงจาก

ชาวมอญ หมู่บ้านมอญได้ยึดถือและปลูกฝังสืบทอดต่อกันมาในการปฏิบัติตนทางศาสนา หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณวัด คือ เมื่อเดินเข้าสู่ปากทางเข้าวัดหรือในเขตบริเวณวัดก็จะถอดรองเท้า เพราะมีความเชื่อว่า หากใส่รองเท้าเข้าวัดจะทำให้ตนและศาสนาเสื่อมลง และเป็นบาปติดตัวไป และจะไม่พูดเสียงดังหยาบคายซึ่งจะไม่ใช่ศรีเมฆแก่ตนเอง เมื่อเข้าวัดจะไม่มีการนำสิ่งใดๆ จากวัดติดตัวกลับไปทั้งสิ้น และสังเกตได้ว่าเมื่อพระสงฆ์เดินผ่านก็จะนั่งลงยกมือไหว้ เพื่อแสดงความเคารพนับถือ นอกจากนี้ยังมีการส่งดอกไม้ในช่วงเวลาเย็น ชาวมอญ จะนำดอกไม้ โดยเฉพาะดอกพุทธรูปที่จัดเตรียมไว้ไปถวายพระที่วัด เพราะมีความเชื่อว่าพระสงฆ์จะนำดอกไม้ไปบูชาพระพุทธเจ้าเมื่อทำวัตรสวดมนต์เย็น จะส่งผลบุญให้แก่ตนได้ และยังมีการถือศีลภาวนาอย่างเคร่งครัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พวกกันไปทำบุญอย่างเนืองแน่น และทุกหลังคาเรือนในตอนเย็นจะเปลี่ยนดอกไม้บูชาที่หิ้งพระทุกวัน เพื่อเป็นเครื่องสักการะบูชาทุกวัน นอกจากนี้ชาวมอญยังนิยมตักบาตรกันทุกเช้าเวลาประมาณ 6 โมงถึง 6 โมงครึ่ง

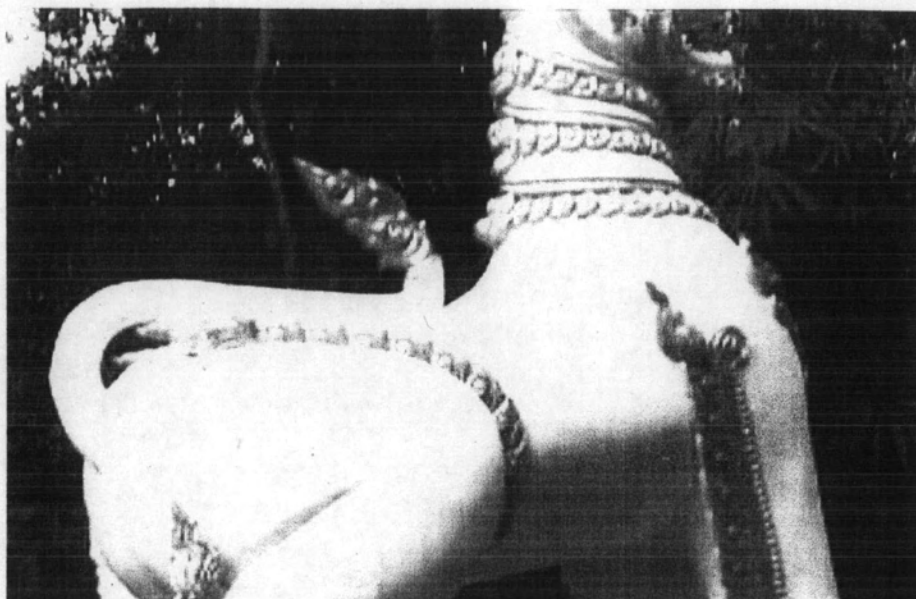
ภายหลังเมื่อมี The River Kwai Jungle Rafts ทางบริษัทได้ส่งเสริมบูรณะวัดให้มีสภาพที่ดีขึ้น แต่คงไว้ลักษณะโครงสร้างเดิมแบบมอญ สร้างเจดีย์ เสาหงษ์ และรูปปั้นสิงโตจำนวน 2 ตัว ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของวัดมอญเพื่อให้ชาวมอญได้สักการะบูชา และเพื่อเผยแพร่แก่ชาวต่างชาติได้รู้ว่าชนกลุ่มน้อยก็มีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ครูกองเลยได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเจดีย์ของชาวมอญ ดังนี้

² ในการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ชาวมอญไม่นิยมนำคนตรีมาบรรเลง เนื่องจากความเชื่อตามประเพณีโบราณว่าถ้ามีคนตรีมาบรรเลง จะเกิดเสียงดังเชื่อว่าจะทำให้บ้านไม่สงบสุข

เจดีย์นี้คือว่าเราศาสนาพุทธ เพราะว่าเราก็ได้บูชาในวัน
 พระเจดีย์นี้ของมุนแท้ ๆ คือฝีมือของคนมุนทำกันเอง ช่างในเจดีย์มี
 รูปภาพต่าง ๆ ให้เรารู้จักประวัติความเป็นมาของพระพุทธเจ้า สิงโตนี้
 คือว่าความเชื่อของมุนโบราณ เหมือนกับว่าเขาดูแลศาสนาพุทธ ดูแล
 วัด สิงโตนี้คือว่าสัตว์ใหญ่ สัตว์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของคนมุน เจดีย์ต่าง ๆ
 หลายที่ ทุกเจดีย์ที่มีพระพุทธเจ้าจะต้องมีสิงห์โตสองตัวดูแล
 (กองเลข, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2549.)

ภาพที่ 27 ภาพเจดีย์ของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ
 ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่28 ภาพสิงห์โต ด้านหน้าเจดีย์ ในวัดมอญ
หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่29 ภาพวัดของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ
ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

2.4 การสืบทอดวัฒนธรรมของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ

ที่ประชุมองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ(UNESCO) ณ กรุงเม็กซิโกซิตี (1982) ได้ให้ขอบข่ายของวัฒนธรรมว่า

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของลักษณะอันเด่นชัดในทางจิตใจ วัตถุ ปัญญา และอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสังคมหนึ่งหรือกลุ่มสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมมิใช่ครอบคลุมเฉพาะศิลปะและวรรณคดีเท่านั้น แต่คลุมไปถึงวิถีดำเนินชีวิต สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อของมนุษย์ด้วย

วิถีแห่งการดำรงชีวิต (Way of life) ของมนุษย์ในแต่ละสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ได้มา เนื่องจากการอยู่ร่วมในสังคมสามารถถ่ายทอดให้กันและกันได้ โดยการใช้เครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือการแสดงกิริยาต่างๆ อันเป็นที่เข้าใจกันจึงจัดได้ว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง (สุเอ็ด คชเสนี, ชัน สอนสำแดง, 2524:11)

ในการศึกษาวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิถีแห่งชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและความเชื่อ

ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงวัฒนธรรมของชาวมอญ³ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ใน 4 ลักษณะ คือ

- 1) วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย
- 2) วัฒนธรรมการแต่งกาย
- 3) วัฒนธรรมการกิน
- 4) วัฒนธรรมด้านภาษา

1) วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย

วัฒนธรรมที่อยู่อาศัยของชาวมอญทั่วไป อาทิ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดปทุมธานีอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ฯลฯ ลักษณะของที่อยู่อาศัยนั้นไม่ต่างจากวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยของคนไทย คือมีทั้งเรือนไทยใต้ถุนสูง ซึ่งทำด้วยไม้ทั้งหลัง เป็นครึ่งตึกครึ่งไม้ หรือเป็นตึกทั้งหลัง ฯลฯ ผลอันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของชาวมอญ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแผ่ขยายเข้ามา ทำให้วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญลดความเข้มข้นลง และผสมผสานกลมกลืนกับชาวไทยบริเวณเดียวกัน จนแทบไม่เห็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาวมอญ ซึ่งต่างจากชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า

³ วัฒนธรรมด้านคนครีจะกล่าวในบทต่อไป

ลักษณะของการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยของชาวมอญที่นั่น ยังคงใช้วัสดุการปลูกสร้างที่ได้จากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นหลังคา เสาบ้าน หรือฝายบ้าน ลักษณะการปลูกสร้างไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะ หรือความปราณีตคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมมอญโบราณทั้งสิ้นกล่าวคือ จากสภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัยของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ พบว่า ชาวมอญนิยมปลูกบ้านได้สูง ภายในตัวบ้านมีเสาเรือนจำนวน 3 ต้นที่สำคัญ คือ เสาแรกซึ่งเป็นเสาเอก เรียกว่า "เสาดัวผู้" เป็นเสาผีบรรพบุรุษที่ชาวมอญเคารพนับถือ หรือเรียกว่า "เสาปาโหนก" เสาที่สองเป็นเสาโท เรียกว่า "เสาดัวเมีย" และเสาที่สามเป็นเสาพระซึ่งจะอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวบ้าน เดิมหมู่บ้านมอญจะไม่มีฝายบ้าน มักปลูกบ้านโล่งๆ มีเพียงหลังคาเท่านั้นที่ใช้กันแดดกันฝน ต่อมามีการทำฝายบ้านโดยใช้ไม้สานเป็นแผงทำเป็นฝายบ้าน ซึ่งการทำฝายบ้านแบบนี้ถือว่าเป็นเอกลักษณ์บ้านของชาวมอญ

ในกรณีที่จะขยายบริเวณบ้านออกไปนั้น ตามโบราณที่ยึดถือกันมา คือ ให้ขยายได้เฉพาะทิศตะวันตก และทิศใต้เท่านั้น เนื่องจากตามประเพณีของชาวมอญจะนำศพลงจากบ้านทางทิศตะวันตกและทิศใต้เท่านั้น ส่วนทิศตะวันออกและทิศเหนือ ห้ามขยายเด็ดขาด(กองเลย , สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2549.) นอกจากนี้การสร้างบ้านหลังที่สองที่ต่อเติมจากหลังแรกนั้น พื้นบ้านและหลังคาจะต้องต่ำจากหลังแรกด้วย สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือบ้านทุกหลังจะมีบันไดขึ้น-ลงไว้หน้าบ้าน ทั้งนี้จากการบอกเล่าของครูกองเลยทำให้ทราบว่า เพื่อสะดวกในการนำศพลงจากบ้าน เพราะประเพณีของชาวมอญที่ปฏิบัติสืบต่อกันมานั้นไม่นิยมนำศพลงใต้ถุนบ้าน ถ้าบ้านใดไม่มีบันไดนอกตัวบ้านดังกล่าว ก็จะทำทางโดยเจาะช่องไว้สำหรับนำศพลงจากเรือน ไม่นิยมนำศพลงประตู เชื่อว่าไม่เป็นมงคล

หลังจากเมื่อมี The River Kwai Jungle Rafts เกิดขึ้นแล้ว บ้านของชาวมอญบางบ้านจะต่อเติมเป็นเพิงยื่นออกมาโดยปลูกติดพื้นดินในส่วนของหน้าบ้าน เนื่องจากยึดอาชีพค้าขาย เพื่อสะดวกในการค้าขาย แต่การต่อเติม ต้องไม่ผิดแบบแผนความเชื่อที่ยึดถือกันมา นอกจากนี้เจ้าของ The River Kwai Jungle Rafts ได้จัดทำพื้นที่หมู่บ้านมอญในรูปแบบใหม่ แต่ลักษณะบ้านของชาวมอญคงรูปแบบเดิมไม่มีต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่จัดทำพื้นที่ในหมู่บ้านบางส่วน โดยการปลูกทำสวนดอกไม้ ตามทางเดินจะตั้งเสามุงด้วยแฝกโล่ง ๆ ยาวตลอดตามแนวทางเดิน ตั้งแต่หมู่บ้านมอญจนถึง The River Kwai Jungle Rafts มีร้านขายของที่ระลึก เช่น อัญมณีจำพวกเพชร พลอย หยก สินค้าหัตถกรรมที่ทำจากไม้ และสินค้าส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่า และจัดทำโรงเลี้ยงช้างในหมู่บ้าน มีช้างทั้งหมดจำนวน 10 เชือก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชมหมู่บ้านมอญ

แวมมยุรา วิเศษสิงห์ : ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. (MUSIC FOR MON DANCE MON VILLAGE IN SAIYOK KANCHANABURI)
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์, 199 หน้า.

ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกลุ่มชาวมอญที่อพยพมาจากประเทศพม่า จึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากชาวมอญทั่วไปในประเทศไทย

ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดโดยตรงจากชาวมอญในประเทศไทย จึงมีความแตกต่างจากดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญทั่วไปในประเทศไทย ทั้งนี้ การสืบทอดดนตรีประกอบการรำมอญ โดยการสนับสนุนของ The River Kwai Jungle Rafts ให้ชาวมอญจัดการแสดงดนตรีประกอบการรำมอญเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้แบบแผนการแสดงดนตรีประกอบการรำมอญแต่ดั้งเดิมคงสืบทอดมาจนปัจจุบัน บทเพลงที่ใช้ประกอบการรำมอญ ในช่วงแรกจะมีอัตราจังหวะสองชั้นและในช่วงที่สองจะเปลี่ยนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว และลงจบโดยไม่ทอดจังหวะในทุกเพลง การดำเนินทำนองมีการใช้ตัวโน้ตในหนึ่งห้องเพลงมากกว่าหรือน้อยกว่าปกติ คือ 4 ตัวโน้ตหรือ 4 เสียง โดยผู้บรรเลงจะต้องกระจายตัวโน้ตให้มีจังหวะเท่ากันทุกตัวในหนึ่งห้องเพลง ในแต่ละเพลงมีการใช้เสียงที่ต่างระดับกันในขั้นคู่แปด ซึ่งเพลงมอญในลักษณะนี้ เป็นรูปแบบของเพลงมอญดั้งเดิม ซึ่งบรรพบุรุษชาวมอญได้ประพันธ์ไว้และสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน เพลงที่มีบทร้องผู้แสดงจะต้องร้องเอง เนื้อร้องเป็นภาษามอญมีเนื้อหาเป็นการเชิญชวนให้มาเที่ยวหมู่บ้านมอญ และการเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว ส่วนท่วงทีลีลาในการรำมอญมีท่วงที่ที่กระฉับกระเฉง ว่องไว แต่คงความอ่อนช้อยสวยงามตามแบบฉบับชาวมอญ

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์
 สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย
 ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

##4786870635 : Major Thai Music

Key Word : Music for mon dance / Kanjanaburi

Waewmayura Wisadsing : Music for mon dance mon village in Saiyok
Kanjanaburi. Thesis Advisor : Asst.prof Patarawdee Puchadapirom,pp.199

Mon, who lives in Mon village, Tasao Saiyoke district, Kanjanaburi Province, emigrated from Myanmar. Therefore, it has a unique culture, which is different from any other Mon tribe in Thailand.

Music of Mon is supported by The River Kwai jungle Rafts, by the concept of ecotourism, which is still keep the original tradition from the past to the present.

The first part of Mon song is started by Song- Chan (quite fast rhythm) and turn to Chan- Diew (faster rhythm) in the second part. Each song is continued in playing this way and finish without making it slower at the end of the song.

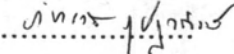
The music score in each bars will be contained by four notes. Each note need to be dispersed to make it equivalent in rhythm. The pitch of each song is presented in octave.

The original tradition of Mon song was composed and acquired by an ancient Mon. The Mon song with lyric is presented in Mon language which is performed by the performance his/herself. The main content of the lyric is to invite the audiences to visit Mon village, and also intend to the way of courting youngsters.

Mon dance is not only presented into energetic, active, and lively way, but also gentle and elaborate by original tradition of Mon style.

Department Music
Field of study Thai Music
Academic year 2006

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยพระคุณของมารดา บิดา ญาติพี่น้อง ที่ส่งเสริมให้ข้าพเจ้ามีแรงบันดาลใจให้ประพฤติในด้านการศึกษา เพื่อจะนำผลของการศึกษามาพัฒนาองค์ความรู้ถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง

ด้วยความอนุเคราะห์และกำลังใจจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอจารึกไว้ในความทรงจำตลอดไป อนึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณโดยรวม ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลอย่างใกล้ชิด คอยชี้แนะและให้คำแนะนำอันเป็นทางสว่างทางปัญญาให้แก่ข้าพเจ้า

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง รองศาสตราจารย์พิชิตชัยเสรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ รัตขันธ์เมื่อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชาคม พรประสิทธิ์ อาจารย์ ดร. พรประพิศ เฝาสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ที่ให้วิชาความรู้และเสียสละเวลาด้วยความเมตตาในการเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นางนิตยา อ่อนทอง ผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ในด้านการศึกษา

พี่น้องชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายวิชชัย ศรีวัฒน์ ผู้จัดการ The River Kwai Jungle Rafts ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ให้คำแนะนำด้านข้อมูล และยังเอื้อเฟื้อสถานที่พักให้แก่ผู้วิจัยทุกครั้งที่เดินทางไปเก็บข้อมูล คุรุกองเลย อามู คุณตะ วินสตุน อองคิม อองคิน อองเย็น ชันไชย ปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่อำเภอไทรโยคทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อีกทั้งยังให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นด้วยความจริงใจตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย รวมทั้งชาวมอญท่านอื่นๆ ที่แม้จะไม่ได้ระบุชื่อ แต่ผู้วิจัยก็รู้สึกซาบซึ้งใจ

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณร้อยตำรวจเอกอำนาจ เอี่ยมใจดี รองสารวัตรสืบสวน สถานีตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี ที่ช่วยบันทึกภาพ และเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นเพื่อนร่วมทางในการเก็บข้อมูลภาคสนามทุกครั้ง

ผู้วิจัยขอมอบส่วนดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน ดังกล่าวนามมาทั้งหมด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาค้นคว้า

ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

นางสาวแววมยุรา วิเศษสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Music for mon dance mon village in Saiyok Kanjanaburi

Miss. Waewmayura Wisadsing

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of master of Arts Program in Thai Music**

Department of music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ
 อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
โดย นางสาวแววมยุรา วิเศษสิงห์
สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับ
นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชาณุณรงค์ พรรุ่งโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

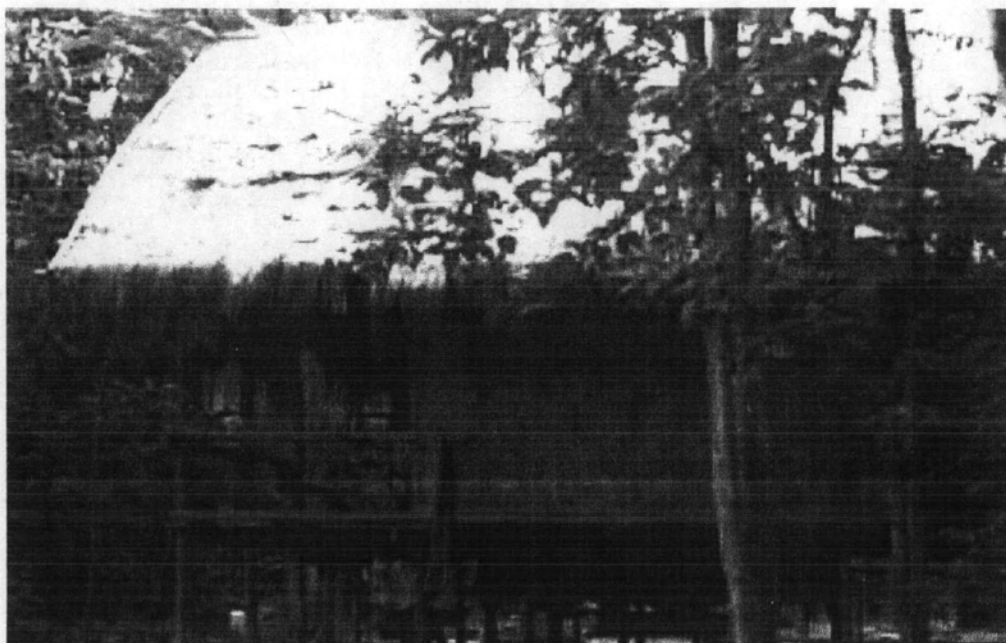
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุษกร สำโรงทอง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พิเชิด ชัยเสรี)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุนานนท์)

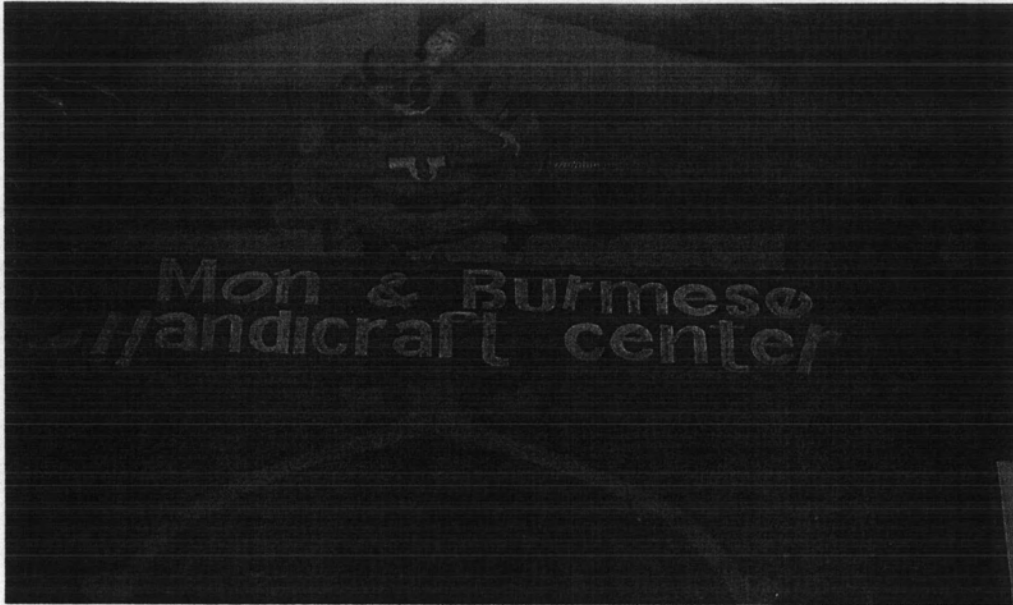
.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)

ภาพที่19 ภาพแสดงลักษณะบ้านของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่สมัยครั้งอพยพมา-ปัจจุบัน

ภาพที่20 ภาพโรงเลี้ยงช้าง ในหมู่บ้านมอญ

ภาพที่ 21 ภาพศูนย์ขายของที่ระลึก ในหมู่บ้านมอญ

จากการศึกษาวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยของชาวมอญ สรุปได้ว่า ชาวมอญมีวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยของชาวมอญเองทั้งรูปลักษณะ โครงสร้าง และความเชื่อ โดยปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

2) วัฒนธรรมการแต่งกาย

ปัจจุบันชาวมอญบางชุมชน อาทิ ชาวมอญอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ฯลฯ มีวัฒนธรรมการแต่งกายตามยุคตามสมัยอย่างคนไทย การแต่งกายจึงแต่งเหมือนคนไทยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแยกออกได้ว่าเป็นคนไทยหรือคนมอญ แต่สำหรับชาวมอญในหมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลพบว่า ทั้งผู้ชายและผู้หญิงชาวมอญ มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ ถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ในรูปแบบที่ไม่มีการบังคับ มีเพียงขอบเขตที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

การแต่งกายของผู้หญิง

ทรงผม หญิงชาวมอญทุกคนนิยมไว้ผมยาวโดยปล่อยให้ยาวถึงกลางหลัง บางโอกาสก็จะรัดผม เช่นเดียวกับทรงผมของหญิงชาวมอญแต่เดิม

เสื้อ

หญิงชาวมอญหมู่บ้านมอญ จะแต่งกายตามแบบประเพณีที่สืบทอดต่อๆ กันมา และยังคงความนิยมอยู่ถึงทุกวันนี้ หญิงชาวมอญจะนิยมสวมเสื้อคอกลมสีขาว แขนยาว แต่ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ต้องประกอบอาชีพ แม่บ้าน แม่ครัว ที่แพ นอกจากเสื้อแขนยาวสีขาวแล้วยังนิยมสวมเสื้อแขนสั้นสีอื่นๆ ด้วย แต่ตัวเสื้อต้องไม่รัดรูปจนเกินไป และเนื้อผ้าต้องไม่บางมากนัก

ผ้าถุง

หญิงชาวมอญจะไม่ใส่กางเกง ดังเช่นหญิงชาวมอญในชุมชนอื่น แต่จะนิยมใส่ผ้าถุง ผ้าถุงที่นุ่งจะเป็นสีพื้นๆตามชอบใจ หญิงชาวมอญก็เหมือนกับผู้หญิงทั่วๆ ไปที่ชอบความสวยงาม จึงมักนิยมใส่เครื่องประดับ เช่น ต่างหู กำไล แหวน สร้อยข้อมือ เป็นต้น

การแต่งกายของผู้ชาย

ทรงผม

ผู้ชายชาวมอญจะไว้ทรงผมแบบผู้ชายไทยทั่วไป

เสื้อ

ผู้ชายชาวมอญตั้งแต่เด็กจนกระทั่งสูงอายุ โดยทั่วไปจะสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว ไม่มีลวดลาย แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อจะผ่าหน้าครึ่งหนึ่ง ติดกระดุมโลหะ 4-5 เม็ด แต่ปัจจุบัน บางโอกาสก็จะสวมเสื้อแขนสั้น เพื่อความสะดวกในการทำงาน

ผ้าห่ม

ชายชาวมอญที่นี่จะไม่ใส่กางเกงเหมือนอย่างชายชาวมอญในชุมชนอื่น แต่จะนุ่งโสร่งลายหมากรุก หรือลายขวางสีแดง นุ่งทับเสื้อ ลักษณะการนุ่งโสร่งนี้จะทบปลายทั้งสองข้างมาไว้ตรงกลางลำตัวแล้วขมวดเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องตามประเพณี

จากการสัมภาษณ์คุณตะชาวมอญในหมู่บ้านมอญในเรื่องของการแต่งกายของชาวมอญ ได้ใจความว่า การแต่งกายของชาวมอญ ในหมู่บ้านมอญ โดยภาพรวมยังคงนิยมแต่งกายตามอย่างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เว้นแต่ออกไปนอกหมู่บ้านจะแต่งกายตามสมัยนิยม

แต่ก่อนคนมุนใส่เสื้อขาวแขนยาว กางเกงคนมุนไม่มี ไม่ใช่กางเกง
 ดามประเพณีของมุนไม่มีกางเกง ผู้ชายใส่เสื้อแขนยาวสีขาวและใส่สร้อย
 ผู้หญิงเขาก็ใส่เสื้อแขนยาวสีขาว และใส่ผ้าถุง เป็นประเพณีต้องทำทุกคน
 เป็นประเพณีของคนมุน คือแต่งกายตามประเพณี มุนวัยรุ่นสมัยนี้ คือ
 ทำงานอยู่ในเมืองไทยและก็พวกเขา ก็แต่งกายแบบคนไทยก็ใส่เสื้อใส่
 กางเกง แต่คนมุนแท้ๆ เขาก็แต่งกายเหมือนเดิม ในพม่าคนมุนก็แต่ง
 กายเหมือนเดิม บางคนถ้าออกไปข้างนอกเขาก็แต่งกายแบบคนไทย แต่
 ถ้าอยู่ในหมู่บ้านมุนก็จะแต่งแบบมุน แบบสบาย ๆ ใส่เสื้อกับสร้อย (คุณตะ
 ,สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2549.)

ภาพที่ 22 ภาพการแต่งกายของผู้หญิงชาวมอญ

ภาพที่23 ภาพการแต่งกายของผู้ชายชาวมอญ
หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนั้นตามประเพณีของชาวมอญทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะนิยมทาแป้งบนใบหน้า ลักษณะของการทาแป้ง จะทาวนเป็นวงกลมใหญ่ๆ ที่แก้มทั้งสองข้าง และจะทาวนเป็นรูปวงกลมเล็กๆ ที่หน้าผาก และคาง ตำแหน่งละหนึ่งจุด และทาเป็นลักษณะทางยาวตามสันจมูกอีกหนึ่งจุด รวมเป็นทั้งหมด 5 จุด เนื้อแป้งเป็นสีครีมออกนวลๆ ซึ่งแป้งที่นิยมทาบนใบหน้านั้นเรียกว่า “แป้งปะนัคทา” จากการสัมภาษณ์ของเย็นชาวมอญในหมู่บ้านมอญแห่งนี้ได้ใจความว่า หญิงชายชาวมอญไม่ได้ทาแป้งปะนัคทาเพราะความเชื่อในเรื่องใดๆ แต่ทาเพื่อความสวยงาม แก้มขาวแก้มผิาเพื่อความสวยงามตามประเพณีของคนมอญ ตามรายละเอียดของการให้สัมภาษณ์ ว่า

เราคนมอญทาแป้งวงกลมที่หน้า เขาเรียกว่า “แป้งปะนัคทา”
ก็ไม่ได้มีความเชื่ออะไรหรอก ก็ให้สวยงามแก้มขาวหน้าขาวนวล

แต่งตามประเพณีมุนเท่านั้น ไม่มีความเชื่ออะไรหรอก (คุณตะ
 ,สัมภาษณ์, 22 , มีนาคม 2549)

ภาพที่24 ภาพลักษณะการทาแป้งปะนัตทาของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ

แต่หลังจาก The River Kwai Jungle Rafts เกิดขึ้นแล้ว ในการประกอบอาชีพบางโอกาสเพื่อความสะดวกในการทำงาน ชาวมอญทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะสวมใส่เสื้อแขนสั้นบ้างแต่จะใส่ผ้าถุงและนุ่งโสร่งเหมือนเดิม แต่นับได้ว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวมอญยังคงเหมือนเดิม

จากข้อมูลในเรื่องของวัฒนธรรมการแต่งกาย สามารถสรุปได้ว่าชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ตามแบบฉบับมอญโบราณ ต่างจากชาวมอญในชุมชนอื่น แม้ปัจจุบันสภาวะเศรษฐกิจ ความเจริญทางด้านวัตถุจะเข้ามามีบทบาท แต่ชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้ ยังคงรักษาวัฒนธรรมที่เข้มแข็งไว้ได้อย่างน่าชื่นชม

3.) วัฒนธรรมการกิน

จะพบว่าวัฒนธรรมการกินของคนแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะเฉพาะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ วัฒนธรรมการกินของชาวมอญในเขต อาทิ

ชาวมอญปทุมธานี ชาวมอญนนทบุรี ชาวมอญพระประแดง ชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี ฯลฯ ในการกินจะใช้ช้อนเป็นภาชนะตักข้าวและกับข้าว ด้านอาหารจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ขนมจีนน้ำยา ข้าวแช่ กะละแม ข้าวเหนียวแดงหรือข้าวเหนียวกวน ข้าวเม่าทอด กระจยาสารท ข้าวเหนียวน้ำกะทิถั่วดำ ข้าวเหนียวแดงงา โดยทั่วไปจะไม่แตกต่างจากคนไทยมากนัก คือ มีทั้งอาหารประเภทสัตว์น้ำ และพืชผักจากท้องถิ่นที่ได้ตามฤดูกาล

ในส่วนของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นั้น มีวัฒนธรรมในการกินอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวันคือจะรับประทานอาหารด้วยมือ ส่วนใหญ่จะกินวันละ 2 มื้อคือ มื้อเช้าและมื้อเย็น มารยาทของการกินอาหารในครอบครัวที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาผู้ที่มีอายุน้อยกว่าเป็นบุตรหลานขณะที่ร่วมวงกินอาหารจะต้องตักกับข้าวใส่ในจานข้าวของผู้ที่สูงอายุกว่า หรือในกรณีที่พ่อแม่หรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านยังไม่ได้กินพร้อมกัน ผู้ที่อายุน้อยกว่าต้องตักแบ่งข้าวและกับข้าวไว้ต่างหาก เพื่อไม่ให้ผู้สูงวัยกว่ากินของเหลือจากบุตรหลาน

ชาวมอญ หมู่บ้านมอญ นิยมทานอาหารรสมัน อาหารหลักที่นิยมกันแทบทุกครัวเรือนคือ แกงกระเจี๊ยบ-ปลาเค็มย่าง ขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย และอาหารที่มีรสเปรี้ยวเหตุที่คนมอญชอบทานใบกระเจี๊ยบเพราะว่าหาง่าย เนื่องจากปลูกไว้เกือบทุกบ้าน หากต้องซื้อก็มีราคาถูกรสชาติดี และคงเป็นเพราะใบกระเจี๊ยบเป็นสมุนไพรด้วย

อาหารหลักของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ที่นิยมบริโภคมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

- อาหารคาว ได้แก่ ขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย แกงจืดกระเจี๊ยบ ปลาเค็มย่าง หินลื้อ
- อาหารหวาน ได้แก่ กว้านกุ่มฮะเตย
- ผลไม้ ได้แก่ กล้วย มะพร้าว

ดังรายละเอียดจากการให้สัมภาษณ์ของชนโชนชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ดังนี้

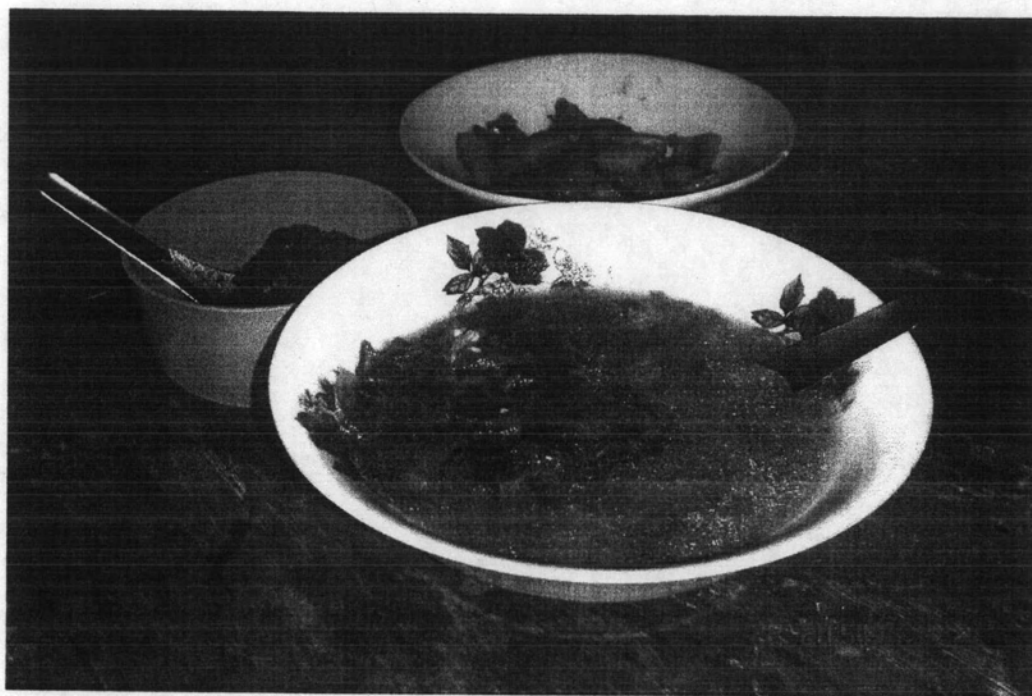
อาหารของคนมอญมีทั้งคาว หวาน และผลไม้ อย่างอาหารคาว อาหารหลักของคนมอญตั้งแต่สมัยก่อน พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มอญก็มีขนมจีน ขนมจีนนี้เป็นประเพณีของมอญเลยแหละ คืออาหารหลัก กินกับน้ำยา น้ำยานี้จะเหมือนของไทยนั่นแหละ แต่ว่ามอญจะใส่หยวกกล้วยลงไปด้วย และก็กินแกงจืดกระเจี๊ยบกินกับปลาเค็มย่าง ปลาเค็มนี้ก็ส่วนมากเป็นปลาทะเลตากแห้ง และราคาก็ถูกกว่าปลาสด วิตามินก็มากกว่าปลาน้ำจืด คนมอญทำเกษตรกร อาหารอย่างอื่นก็มีเยอะแยะมากมาย ผัดกระเพรา ผัดเผ็ดพวกนี้คนมอญทำไม่เป็น แต่คือคนมอญทำต้มยำไก่ ต้มยำปลา แกงหินลื้อ แกงต้มยำ แกงกระเจี๊ยบปลาเค็มย่าง อันนี้คืออาหารหลักของคนมอญเลย คนมอญแท้ ๆ รู้จักหมด ส่วนของหวานพวกขนมคนมอญทำกันเอง หลัก

ๆ ก็มี ลอดช่อง และกั้วานตื้นฮะเตย คนมุนทุกคนรู้จักกั้วานตื้นฮะเตย คือ ทำแป้งข้าวเหนียวและกั้วะพร้าว น้ำตาล ยัดใส่ไปในแป้ง แป้งทำเป็นลูกกลม ๆ ยัดใส่ข้างใน ห่อใบตอง แล้วเขาเอาไปอบ เอาไปบูชาพระทุกวันพระ แล้วเขาก็ไปส่งให้คนมีอายุ ปู่ ยา ตา ยาย นี้แหละขนมหลัก ๆ ของเราคนมุน และผลไม้ คนมุนจะมีกล้วยเป็นหลักของมุน เวลาคนมุนไหว้ผี คือมุนโบราณเขาเชื่อผีบ้าน และเขาก็จะต้องไหว้ผีบ้านปีละครั้ง และต้องใช้กล้วยกับมะพร้าว ผลไม้ 2 อย่างนี้เป็นผลไม้หลักของคนมุนคือกล้วยนี้ภาษามุนเรียกปลาด และกั้วะพร้าวคนมุน เรียก ซดแปร (ชันไชย, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2549.)

ขนมจินน้ำยาหยวกกล้วย เป็นอาหารที่นิยมรับประทานเป็นมือเช้า เป็นอาหารที่ชาวมอญถือเป็นอาหารตามประเพณีของคนมอญ ขนมจินเป็นอาหารที่มีกำเนิดในชนชาติมอญซึ่งเรียกว่า “หะนอมจิน” “หะนอม” แปลว่า เส้น “จิน” แปลว่าสุก

แกงกระเจี๊ยบ ปลาเค็มย่าง เป็นอาหารหลักที่เป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของชาวมอญ นิยมรับประทานกันทุกครัวเรือน แกงจืดกระเจี๊ยบ เป็นแกงที่ทำมาจากใบกระเจี๊ยบ ใบกระเจี๊ยบต้องเป็นใบอ่อน นิยมรับประทานกับปลาเค็มย่าง

ปลาเค็มย่าง ปลาที่ชาวมอญนิยมนำมาทำเค็มจะเป็นจำพวกปลาทะเล จากการบอกเล่าของชาวมอญ เมื่อก่อนตอนอยู่ในประเทศพม่าปลาที่นำมาทำเค็มที่อร่อยที่สุด มีชื่อว่า “กะปะงอด” ปลาชนิดนี้มีลักษณะคล้ายปลาดุก แต่ตัวใหญ่กว่า แต่พอชาวมอญอพยพมาอยู่ที่นี้ปลาชนิดนี้จึงไม่มี ชาวมอญจึงนำปลาแม่น้ำอะไรก็ได้มาทำเค็ม

ภาพที่25 ภาพ แกงกระเจี๊ยบ กินกับปลาเค็มย่าง

หิ้นลื้อ เป็นอาหารหลักที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งของชาวมอญที่นิยมรับประทานกันทุกครัวเรือน คำว่า หิ้น แปลว่า “แกง” ลื้อ แปลว่า “เผ็ด” รวมเรียกว่า “หิ้นลื้อ” แปลว่า “แกงเผ็ด” มีลักษณะคล้ายๆ ผัดพริกแกงหมู , ผัดพริกแกงเนื้อ อาหารของไทยเรา

นอกจากอาหารที่เป็นอาหารหลักที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแบบมอญแล้ว ชาวมอญยังทำอาหารที่มีลักษณะที่คล้ายอาหารของคนไทยด้วย ได้แก่ อาหารประเภทต้มยำ เช่น ต้มยำไก่ ต้มยำปลา แกงต้มยำ เป็นต้น สำหรับอาหารประเภทจำพวก ผัดกระเพราะทั้งหลายชาวมอญจะทำไมเป็น นอกจากอาหารคาวแล้วชาวมอญยังมีอาหารจำพวกขนมหวานที่เป็นเอกลักษณ์อีกด้วย ได้แก่

และจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า ชาวมอญนิยมใส่กะปิปรุงรสอาหารประเภทจำพวกแกงจืด จากการบอกเล่าของ มะเอนและชันโซยทำให้ทราบว่า ชาวมอญไม่มีผงชูรส, ซุปก้อน, คนอร์ จึงนิยมใส่กะปิปรุงรสแทน รสชาติอร่อยเหมือนกัน

กวันกัันสะเตย เป็นขนมหวานที่ชาวมอญชอบรับประทานมากที่สุด และถือว่าเป็นขนมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนมอญ มีลักษณะคล้ายขนมเทียนของไทย

นอกจากกวันกัันสะเตยแล้ว ชาวมอญยังนิยมทำขนมหวานรับประทานเองอีกหลายชนิด ได้แก่ ลอดช่อง กล้วยเชื่อม ข้าวเหนียวกวน ฯลฯ

วัฒนธรรมการกินอีกลักษณะหนึ่งของชาวมอญที่นี้คือการกินหมาก ทั้งเด็กและผู้ใหญ่นิยมเคี้ยวหมากเล่น การกินหมากของชาวมอญมีสืบทอดกันมานานแล้ว ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งของการกินหมากคือ ทำให้ฟันทนไม่ผุง่าย เนื่องจากน้ำยางหมากและส่วนผสมเคลือบฟันทำให้ฟันแข็งแรง ฆ่าเชื้อโรค และทำให้ปากหอม หมากที่กินมี 2 ชนิด คือ หมากเมาและหมากหวาน โดยสังเกตได้ง่ายหมากหวานนั้นจะมีมะพร้าวขูดเส้นย้อมสีแดง รสหวาน ทำให้ชวนกิน และเพื่อให้คนที่ไม่เคยกินหรือผู้ที่ชอบรสหวานสามารถกินได้ หมากชนิดนี้กินแล้วจะไม่เมาเท่าหมากเมา หมากเมาจากมีส่วนประกอบของพลู หมากแก่แห้งจัดและเครื่องปรุงที่มาจากพม่า ถ้าไม่เคยกินหรือกินขณะท้องว่างก็อาจทำให้เกิดอาการเมาหมากได้

ต่อมาเมื่อมี The River Kwai Jungle Rafts ขึ้นมา นอกจากอาหารที่ชาวมอญเคยทำรับประทานในชีวิตประจำวันแล้ว ชาวมอญยังได้เรียนทำอาหารฝรั่งอีกด้วย เนื่องจากต้องทำอาหารเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาพัก อาหารที่ทำ ได้แก่ สเต็ก บาบีคิว สปาเกตตี้ แชนวิส สลัดผัก ขนมปังแยม-เนย ผัดผักต่างๆ ฯลฯ

แม้ชาวมอญจะคลุกคลีกับการทำอาหารของชาติตะวันตกอยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมอาหารของชาวมอญแต่เดิม ชาวมอญยังคงนิยมทำอาหารมอญรับประทานในครัวเรือนจนเช่นสมัยก่อนมี The River Kwai Jungle Rafts (วัชชัย, สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2549.)

จากข้อมูลวัฒนธรรมการกิน สามารถสรุปได้ว่าชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้มีวัฒนธรรมการกินที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แม้จะมีวัฒนธรรมการกินของชาติตะวันตกเข้ามาแต่ก็ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อวัฒนธรรมการกินของชาวมอญ

4.) วัฒนธรรมทางด้านภาษา

ภาษาเป็นสิ่งที่ใช้ติดต่อสื่อสาร เพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มชน จะแตกต่างกันไปตามประเทศสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากศาสนา เครื่องแต่งกาย อาหารแล้ว วัฒนธรรมภาษายังสามารถบอกความเป็นกลุ่มชนได้ หมู่บ้านมอญแห่งนี้ก็เช่นเดียวกัน ภาษาที่ใช้สื่อสารกันภายในหมู่บ้าน สามารถบอกถึงความเป็นกลุ่มชนได้ว่ากลุ่มชนนี้เป็นกลุ่มชนมอญ

ภาษามอญจัดอยู่ในสายโมนิค (Monic Branch) ในกลุ่มมอญ-เขมร (Mon Khmer) ซึ่งอยู่ในในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย

ชาวไทยเชื้อสายมอญทั่วไป จะใช้ภาษาในการสื่อสารคล้ายคลึงกัน คือ ภาษามอญส่วนใหญ่ชาวมอญที่อ่านออกเขียนได้จะอยู่ในกลุ่มประชากรวัย 40 ปีขึ้นไป ส่วนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี น้อยคนที่จะเขียนอ่านภาษามอญได้ และจะใช้ภาษามอญเป็นภาษาติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มคนมอญ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องติดต่อสื่อสารกับคนไทยบริเวณเดียวกัน ในชีวิตประจำวัน

ส่วนชาวมอญที่ผู้วิจัยศึกษาในหมู่บ้านมอญ ทั้งวัยเด็กและผู้ใหญ่จะใช้ภาษามอญในการติดต่อสื่อสารกันเหมือนเมื่อครั้งอาศัยอยู่ในประเทศพม่า ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ถึงแม้ชาวมอญจะมีช่วงชีวิตในประเทศพม่าเป็นระยะเวลายาวนาน และการดำเนินชีวิตไม่สงบนัก แต่ชาวมอญยังคงรักษาวัฒนธรรมภาษาของตนเองไว้ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของชาวมอญอย่างยิ่ง ครูกองเลยชาวมอญในหมู่บ้านมอญได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการใช้ภาษาของชาวมอญตั้งแต่เมื่อครั้งอยู่ในประเทศพม่าว่า ภาษาที่คนมอญใช้สื่อสารกันเป็นภาษามอญแท้ไม่ใช่ภาษาพม่า คนมอญจะใช้ภาษามอญในการติดต่อสื่อสารกัน แต่ถ้าจะสื่อสารกับคนพม่าก็จะใช้ภาษาพม่า ชาวมอญบางคนพูดภาษาพม่าไม่ได้ก็ต้องให้ชาวมอญที่สามารถพูดภาษาพม่าได้มาเป็นล่ามให้

ภาษามุนแท้ ๆ ที่เราคูยกัน ไม่ใช่ภาษาพม่า เวลาเราจะคุยกับพม่า เราก็ต้องเรียนภาษาพม่า คนที่ไม่ได้เรียนภาษาพม่าก็พูดไม่ได้ เพราะว่าภาษามุนกับพมามันต่างกันมาก สำเนียง เสียงออกก็ไม่เหมือนกัน คนมุนบางคนไม่เรียนภาษาพม่าถ้าจะคุยก็ให้ญาติเขาที่พูดภาษาพม่าเป็นมาพูดให้ ถ้าญาติพูดไม่เป็นก็เพื่อนบ้าน คนมุนที่อยู่ในประเทศไทยส่วนมากก็พูดไทยได้ และก็คนมุนที่อยู่ในพม่าเขาก็ใช้ภาษามุนไป ถ้าหมู่บ้านใหญ่ ๆ ที่เจริญคนมุนก็พูดมุนไป พม่าก็พูดพม่าไป (กองเลยสัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2549.)

จากการศึกษาพบว่าชาวมอญเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว แต่น้อยคนที่จะพูดภาษาไทยได้ ถึงพูดได้ก็ไม่ชัดถ้อยชัดคำ และภาษาไทยบางคำยังไม่เข้าใจความหมายของคำนั้นๆ คงเป็นผลอันเนื่องมาจาก ภาษาไทยกับภาษามอญนั้นต่างกัน ทั้งการออกเสียง สำเนียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ประกอบกับชาวมอญที่นี้ไม่ได้เรียนภาษาไทย จึงทำให้การใช้ภาษาไทยค่อนข้างยาก อีกทั้งที่ตั้งของหมู่บ้านมอญห่างไกลจากชุมชนอื่น ทำให้ขาดการติดต่อ ชาวมอญจึงไม่ได้สื่อสารกับคนไทย จำนวนประชากรหมู่บ้านมอญที่พูดภาษาไทยได้มีเพียง 30% ของประชากรทั้งหมด (วัชรชัย, สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2549.)

ภายหลังจากที่มี The River Kwai Jungle Rafts นายศุภฤกษ์ เจ้าของธุรกิจ จัดให้มีการสอนภาษาอังกฤษให้กับชาวมอญ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ จำเป็นที่ชาวมอญต้องพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติในการทำงาน

ด้วยเหตุนี้ชาวมอญหมู่บ้านมอญส่วนใหญ่จะใช้ภาษาอังกฤษได้ดีเนื่องจากได้สื่อสารกับชาวต่างชาติอยู่เสมอ

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ชาวมอญร่วมกับ The River Kwai Jungle Rafts จัดทำปฏิทินที่เป็นภาษามอญควบคู่กับภาษาอังกฤษขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “ปฏิทินมอญ” และพบว่ามีการบอกข้างขึ้น ข้างแรมเหมือนกับปฏิทินของไทย และให้หนึ่งปีมี 12 เดือน หนึ่งสัปดาห์มี 7 วัน

เช่นเดียวกับของคนไทย ในส่วนของชื่อวันและชื่อเดือนได้มีภาษาเรียกเป็นภาษามอญ เช่นวันจันทร์ เรียกว่า จัวจอน วันอังคาร เรียกว่า จัวะแฉ เดือนมกราคม เรียกว่า ดิเต้าจัว เป็นต้น ดังที่ครูกองเลยชาวมอญในหมู่บ้านมอญได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

คือว่าเราใช้ปฏิทินพุทธศาสนา เหมือนกันคนไทย มีขึ้น แรม และ ก็วันสงกรานต์ นี่คือว่าปีใหม่ และก็วันจันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ เหมือนคนไทยนี้แหละ 4 อาทิตย์ก็ 1 เดือน ของมุน ก็ใช้ พ.ศ. 2549 เหมือนกัน ปฏิทินของมุนมีทั้ง 2 ภาษา ในพม่า ภาษาพม่าก็มี ภาษามุนก็มี แต่บางฉบับบางเล่มก็คือว่าภาษามุนให้มุนอ่าน ภาษาพม่าก็มีไว้ให้พม่าอ่าน ตัวหนังสือมุนกับตัวหนังสือพม่ามันคล้าย ๆ กัน ตัวอักษรมันก็คล้ายกัน ตัวสระก็คล้ายกัน ถ้าเราไม่รู้จัก อ่านไม่ออก ก็คิดว่าเป็นภาษาเดียวกัน จริง ๆ ตัวหนังสือคล้ายกัน แต่การออกเสียงไม่เหมือนกัน คนละอย่าง ปฏิทินที่หมู่บ้านมุนนี้เป็นภาษามุน พ.ศ. พม่ากับมุนเหมือนกัน เพราะว่าพม่ายึดประเทศมุนไปแล้ว การพัฒนาเจริญอะไรก็เหมือนกัน ทศนาจาด บาลินมะซอนป้อม ปอนจุก กะจิก นี่คือภาษามุน พุทธก็ พ.ศ. 2549 ของคนไทย วันจันทร์ว่า จัวจอน วันอังคาร เรียก จัวะแฉ ภาษามุนเรียกวันพุธ ว่า จั้วพุธ สะแหว วันพฤหัส เรียก จั้วแปรประทวด วันศุกร์เรียก จั้วสาด วันเสาร์เรียก จั้วฮอดโซ วันอาทิตย์เรียก จั้วจะเตอด “วัน” นี้ภาษามุนเขาเรียก “จัว” และก็มี 1 ปี มี 12 เดือน เหมือนของไทยนี้แหละ ก็ตั้งแต่เดือนที่ 1 เลย ภาษามุน ดิเต้า นี่คือว่า เดือน

เดือนหนึ่ง	เรียกว่า	ดิเต้าจัว
เดือนสอง	เรียกว่า	ดิเต้าชะฮ่าย
เดือนสาม	เรียกว่า	ดิเต้าเจย
เดือนสี่	เรียกว่า	ดิเต้าชะกอน
เดือนห้า	เรียกว่า	ดิเต้าชะโนวฮั่ว
เดือนหก	เรียกว่า	ดิเต้าโพต
เดือนเจ็ด	เรียกว่า	ดิเต้าเวา
เดือนแปด	เรียกว่า	ดิเต้ากะโทน
เดือนเก้า	เรียกว่า	ดิเต้ามะเลยกะโซว
เดือนสิบ	เรียกว่า	ดิเต้าโป้ว
เดือนสิบเอ็ด	เรียกว่า	ดิเต้าม้าย
เดือนสิบสอง	เรียกว่า	ดิเต้าพอะเกอน

นี่คือว่าเดือนหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบ
สอง ก็คือ มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม มิถุนา กรกฎาคม สิงหาคม
กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม
(กองเลข, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2549.)

จากการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ว่า ชาวมอญ หมู่บ้านมอญแห่งนี้คงอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของบรรพบุรุษ และสืบทอดกันมาตลอด ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน สภาพที่อยู่อาศัย ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีความแตกต่างจากชาวมอญในเขตอื่น และเหตุผลที่วัฒนธรรมของชาวมอญยังคงไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรกชาวมอญหมู่บ้านมอญแห่งนี้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเดียว ขาดการติดต่อกับชุมชนอื่น ประการที่สองศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวมอญได้รับการสนับสนุนจาก The River Kwai Jungle Rafts ให้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว และประการสุดท้ายชาวมอญต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษมอญเอาไว้เพื่อให้ประจักษ์แก่สายตาของชาวไทยและชาวต่างชาติ ถึงความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมมอญที่ยังคงหลงเหลืออยู่